Педагог

№5(65)
(Қыркүйек-Қазан)
(Сентябрь-Октябрь)
2021

Журнал екі айда бір рет шығады / Журнал выходит один раз в два месяца

Журнал 2011 жылдың қаңтар-ақпан айынан бастап қазақ және орыс тілдерінде шыға бастады.
Журнал издается с января-февраля 2011 года на казахском и русском языках

Республикалық ғылыми-әдістемелік педагогикалық журнал
Республиканский научно-методический педагогический журнал

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

Қадыркүл Бердібековна ШАЙМАҒАНБЕТОВА 3

К. Шаймаганбетова. Мектеп – алтын ұя, даналық пен даралықтың мекені 5

М. Орманова. Жалағаштың жігерлі Жайсаңы 9

Г. Аманбаева, Р. Оразаева. Ұстаздық еткен жалықпас... 10

Л. Дюсенбаева. Мұғалімдердің тұлғалық-әлеуметтік құзіреттіліктерін дамытудағы командалық топтар желісінің маңызы 12

Г. Нургазиева. Мақтан тұтатын әріптесім 17

Ж. Смагулова. Реализация компетентностного подхода в преподавании общественных дисциплин 19

М. Аманжолова. Білім алушылар үшін кәсіптік тәжірибенің маңыздылығы 24

М. Сатмагамбетова. Великий сын казахского народа – Абай Кунанбаев 26

Т. Батюта. Традиции восточных и европейских народов 28

А. Ошанова. Қорқыттың нақыл сөздері 30

Н. Нұғыманов. Денешынықтыру сабақтарындағы бағалау жүйесі 30

М. Айткужин. Қазақстан азамат соғысы және шетелдік интервенция жылдарында 35

М. Алгожаева. Қазақ халқының ұлттық музыкалық аспаптары 38

Н. Билибаева. Азық-түліктердегі органикалық заттар: нәруыздар, майлар, көмірсулар 40

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
«Педагог LTD» ЖШС

Бас редактор:
Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігінде 15.02.2010 ж. Астана қаласында тіркеліп, №10712-Ж куәлігі берілді.

Басуға қол қойылды 04.10.2021 ж.
Офсеттік басылым.
Тапсырысы: 320.
Басылым индексі: 74312

Редакцияның мекен-жайы:
050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел.: 8 777 194 94 58,
8 777 303 37 67.
Эл.пошта: **pedagog-ltd@mail.ru**

Журнал <<RADO Print>> баспаханасында басылды. Алматы қ., Мыңбаев көш., 46, кеңсе 411А

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат РАЙМҚҰЛОВА

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Н. Омашев – *ҚР Жоғары мектеп Ғылым Академиясының академигі, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор.*

С. Аманжолов – *педагогика ғылымдарының докторы, ҚР Білім беру ісінің үздігі, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің педагогика факультетінің деканы.*

Ә. Дүйсебек – *Ы. Алтынсарин атындағы Қазақ Білім Академиясының вице-президенті.*

А. Миразова – *Алматы қаласы, №159 мектеп-гимназиясының директоры, ҚР Білім беру ісінің үздігі, Қазақстанның Еңбек Ері.*

Р. Кіршібаева – *Алматы қаласы, №145 мектеп директорының тәрбие ісі жөніндегі орынбасары.*

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды. Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Опубликованные материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях несут авторы. Рукописи и фотоснимки не рецензируются и не возвращаются. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале допускаются только с согласия редакции.

Журнал зарегистрирован
в Министерстве культуры и
информации РК в г. Астане.
Выдано свидетельство №10712-Ж
от 15.02.2010 г.

Подписано в печать 04.10.2021 г.
Печать офсетная.
Заказ 320.

Подписной индекс: 74312

Учредитель:
ТОО «Педагог LTD»
Адрес: 050036, г. Алматы,
Мкр. Мамыр-2, 13-7.
Тел./факс: 8 (727) 255-72-94;
сот.т.: 8 777 1949458,
8 777 3033767
Эл. почта: pedagog-ltd@mail.ru

Журнал напечатан в типографии
<<RADO Print>>
г. Алматы, ул. Мынбаева, 46, оф. 411А

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word бағдарламасына жазып жіберіңіз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Болмаса, факс, бағалы хат арқылы редакция мекен-жайына жіберулеріңізге болады.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ!

Представляемые материалы должны быть напечатаны и сохранены в программе Microsoft Word. Объем не более 2-х страниц, шрифт Times New Roman. Сведения об авторе должны быть точными и полными. Фотографии высылайте отдельными файлами в формате JPEG, TIFF, не вставляя в текст статьи. К высылаемому материалу приложить копию квитанции о подписке на журнал. Материалы отправляйте на электронную почту (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru), факсом или заказным письмом.

Қадыркүл Бердібековна ШАЙМАГАНБЕТОВА, №176 орта мектеп директоры, ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері. Қызылорда қаласы.

Қадыркүл Бердібековна Қызылорда облысы, Жалағаш ауданы, Аққыр совхозында 02.07.1961 жылы дүниеге келген. 1985 жылы Н.В. Гоголь атындағы педагогикалық институтын қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі мамандығы бойынша бітірген.

Жалпы еңбек өтілі – 43 жыл, оның ішінде педагогикалық жұмыс өтілі – 36 жыл.

Еңбек жолын 1978-1981 ж.ж. Қызылорда облысы, Жалағаш ауданы, Аққыр ауылының «Ұшқын» жастар комсомол бригадасының бригадирінен басталады, 1985-1987 ж.ж. Жалағаш ауданындағы №188 орта мектептің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, 1987 ж. Жалағаш ауданындағы №188 мектеп директорының орынбасары, 1987-1997 ж.ж. Сырдария аудандық білім бөлімінің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің әдіскері, 1997 ж. Сырдария аудандық білім бөлімінің әдістемелік кабинет меңгерушісі, 1997-1998 ж.ж. Сырдария ауданындағы №172 орта мектеп директорының оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасары, 1998-2001 ж.ж. Тасбөгет кентіндегі №176 орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, 2001-2005 ж.ж. Тасбөгет кентіндегі №176 орта мектеп директорының оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасары, 2005-2007 ж.ж. Тасбөгет кентіндегі №176 орта мектеп директорының ғылыми-әдістемелік жұмыстар жөніндегі орынбасары, 2007 жылдан осы кезеңге дейін Қызылорда қаласы, Тасбөгет кентіндегі №176 орта мектебінің директоры, 2020 жылдан бері «Педагог-зерттеуші» санаттағы қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі.

Жетістіктері, марапаттаулары: 2015-2016 ж.ж. «Қазақстан Республикасы Білім беру ісінің құрметті қызметкері» төсбелгісі, Облыстық білім басқармасының «Алғыс хаты», Халықаралық білім мен ғылымды қолдау орталығының «Алғысы», Қалалық білім бөлімінен «Алғыс хат», 2016-2017 ж.ж. Республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық журналдардың «Алғыс хаттары», Облыстық білім басқармасының «Құрмет грамотасы», ҚР Білім және ғылым министрінің «Алғыс хаты», 2017-2018 ж.ж. Тасбөгет кенті әкімі жанындағы қоғамдық кеңестің мүшесі, «Тасбөгет кентіне 70 жыл» мерекелік төсбелгісінің иегері, Облыстық «Рухани жаңғыру» орталығының «Алғысы», «Қызылорда қаласына 200 жыл» мерекелік медалінің иегері, 2018-2019 ж.ж. «Рухани жаңғыру және Латын әліпбиі» облыстық семинарға белсене қатысқаны үшін «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы АҚ филиалы Қызылорда облысы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институтының «Алғыс хаты», Қалалық білім бөлімінің «Құрмет грамотасы», 2019-2020 ж.ж. Республикалық «Қазақ педагогикасы», «Педагог.кз» журналының «Алғыс хаты», «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы АҚ филиалы Қызылорда облысы бо-

йынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институтының «Құрмет грамотасы», Тасбөгет кент әкімінің «Алғыс хаты», ҚР Президентінің «Алғыс хаты», ҚР Білім және ғылым министрінің «Құттықтау хаты», Қала әкімінің «Алғыс хаты», Қала әкімінің «Бірлігі жарасқан ұжым» номинациясы, 2020-2021 ж.ж. Облыстық «Рухани жаңғыру» орталығының «Алғысы», Облыстық кәсіподақ ұйымының «Үздік әлеуметтік әріптес» номинациясы, ҚР Тәуелсіздігі күніне орай қала әкімінің «Алғысы». 2021 ж. Ұстаздар күніне орай Ы. Алтынсарин төсбелгісімен марапатталды.

Оқушыларының жетістіктері: 2015-2016 ж.ж. Республикалық «Білім және Ғылым» шығармашылық бірлестігінің «Алғыс хатымен» марапатталды, 2016-2017 ж.ж. Кент әкімінің «Үздік көрсеткішті мекеме» номинациясын иеленді, Кент әкімінің «Құттықтауы», Қала әкімінің «Алғыс хаты», 2017-2018 ж.ж. «Ақ бота» интеллектуалдық марафонынан оқушысы А. Мажит II орын «Диплом» №035648, «Ақ бота» интеллектуалдық марафонынан оқушысы Х. Алматұлы II орын «Диплом» №035642, 2020-2021 ж.ж. Қашықтықтан оқыту кезінде мектеп оқушылары әлеуметтік желі арқылы Республикалық оқушылар сарайы, Нұр-Сұлтан қаласының Білім басқармасы ұйымдастырған «Ерлік – елге мұра ұрпаққа ұран», «Абай – дана, Абай – дара» байқауларына қатысып, жүлделі орындар

иеленді. Ұйымдастырушылар оқушылардың белсенділігі, қосқан үлесі үшін мектеп басшысынан «Алғыс хатпен» марапатталды, «Менің ұстазым» атты облыстық эсселер байқауында оқушысы Д. Русланқызы III орын иеленіп, «Диплом», «Алғыспен» марапатталды, «Қадыр оқулары – 2020» қалалық байқауында Д. Балтабай II орын, «Қадыр оқулары – 2021» байқауының қалалық, облыстық кезеңінде Н. Уалиханқызы I, II орындар иеленді.

Мектеп – алтын ұя, даналық пен даралықтың мекені

Қадыркүл Бердібековна ШАЙМАГАНБЕТОВА, №176 орта мектеп директоры, ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері. Қызылорда қаласы.

Мектеп – барша рухани құндылықтарды жас өскін бойында дарытып, саналы азамат етіп шығаратын қасиетті білім ордасы екені баршамызға аян.

Елбасы Н.Ә. Назарбаев Дәстүрлі Қазақстан халқына Жолдауында «Ұлттық бәсекелестік қабілеті бірінші кезекте оның білімділік деңгейімен айқындалады», - деп білім беру реформасы – Қазақстанның бәсекеге нақтылы қабілеттілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін аса маңызды құралдарының бірі екендігін атап айтты. Қазіргі таңдағы мектептің басты міндеті: ой-өрісі кең, өмірге деген өзіндік көзқарасы қалыптасқан, қазіргі заманның сұранысына лайықты, өзіндік жеке ерекшеліктерімен даралanып тұратын жеке тұлғаны тәрбиелеу. Осындай жеке тұлғаны қалыптастыратын педагогикалық кәсіби даярлығы жеткілікті, педагогикалық жаңа технологияларды жетік меңгерген, ақпарат құралдарын еркін игерген педагог кадрларға бай, тиімді нәтижеге қол жеткізіп отырған білім ордасы – Қызылорда қаласындағы №176 орта мектебі.

Тарихы сонау 1962 жылдан бастау алатын білім ордасының 60 жылға жуық тарихы бар. Өз тарихында бұл мектеп әскери тәрбие бағытында – республикаға, ұстаздары білім беру ісінің үздігі атағын алумен – облысқа, эстетикалық талғамына қарай - қалаға танылған мектеп.

Педагог қызметкерлердің жаңартылған формадағы біліктілігін арттыру бойынша 60% мұғалімнің «Педагог-зерттеуші», «Педагог-сарапшы», «Педагог-модератор» санаттарын алуға үлкен ықпал жасадым.

Мұғалім білімді оқушы санасына тек сабақ арқылы жеткізеді. Ол үшін әрбір пән мұғалімі күнделікті сабағын түрліше, жан-жақты, жаңартылған білім беру мазмұнына сай педагогикалық технологиялар негізінде цифрлық құзыреттілікпен ұйымдастыра білу керек.

Осы негізде мектебімізде жаңартылған білім мазмұны аясында, «Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асыру бағытында, тәжірибелі мұғалімдердің шығармашылық жұмыстарын тарату бағытында түрлі жұмыстар жүргізілуде. Облыстық «Рухани жаңғыру» орталығымен бірлесе «Ұлы даланың жеті қыры», «Ұлттық құндылықтар» бағыттарында семинарларды ұтымды ұйымдастырық.

Мектеп табалдырығын жаңа аттаған оқушылар үшін мектеп тарихын ұғындыру мақсатында мектеп мұражайы талапқа сай жабдықталған. Балалар мен жасөспірімдердің кітап оқуға бағытталған «Оқуға құштар ұлт – оқуға құштар мектеп» жобасын жүзеге асыру аясында мектебімізде коворкинг орталығы ашылды. Спорттық және мәдени бағыттағы үйірме жұмыстарын жүргізуге арналған спорт залы, спорт алаңы, акт залы жұмыс жасайды.

Дарынды оқушылармен жүйелі жұмыс жүргізу нәтижесінде шы-

Оқушыларға сапалы білім беруде, мектеп кабинеттерін жаңа үлгіде жабдықтауда қалалық «Пән кабинеттері» байқауында биология кабинеті І орын, қазақ тілі, химия кабинеттері ІІ орын, орыс тілі кабинеті ІІІ орын иеленді.

Мектеп оқушыларының сапалы білім, санаулы тәрбие алу бағытында жұмыстарды жүйелі ұйымдастыра отырып, оқушылардың әлеуметтік жағдайларына да қолдау көрсете білді. Мектепке 3 километрден артық қашықтықтан қатынайтын оқушылар үшін тегін тасымал ұйымдастырды.

Қызылорда облысы бойынша «Серіктес мектеп директорлар» лигасына мүше болып, мектеп ұжымы жаңашыл идеялар тарату ұйымдастыру бағытында жұмыстар жүргізе білді. Атап айтар болсақ, мектептердегі үздік ұстаздардың жаңашыл идеяларын тарату, насихаттау, тәжірибе алмасу, әріптестік серіктестер тобын құру бағытында «Әдістемелік марафон», «Тәуелсіздігіміздің 30 жылдығына – 30 кітап» жалпыұлттық акциясын ұйымдастыруда қала мектептері бойынша

ғармашылықтары шыңдалып, жетістікке жеткен оқушыларымызда баршылық. Атап айтар болсақ, 10-сынып оқушысы А. Ергеш қалалық, облыстық, республикалық техникалық және шығармашылық өнертапқыш байқауының І, ІІ орын иегері. Н. Уалиханқызы қалалық, облыстық «Қадыр оқулары» байқауының І, ІІ орын иегері. Д. Балтабай қалалық, облыстық «Зерде» ғылыми жоба қорғау байқауының І, ІІ орын иегері. Ә. Тойман, Г. Нышанәліқызы, Д. Егізбаева, Ұ. Оңдасын – қалалық, облыстық эсселер жазу байқауының жеңімпаздары.

апталық ұйымдастырды. Апталық аясында ҚР Президенті ұсынған 30 кітаптың таныстырылымын онлайн және офлайн форматта ұйымдастырды. Ж. Жабаевтың 170 жылдығына арналған «Жамбыл мұраларын жаңаша бағалау – ұлттық рухани жаңғырудың өзекті мәселесі» тақырыбында республикалық ғылыми-танымдық конференция өткізді.

Мемлекет басшысының тапсырмасымен ҚР Білім және ғылым министрлігі орта білім беру ұйымдарында «Оқуға құштар мектеп» жобасын қолға алды. Осы жобаны іске асыруда мектебімізде облыстық деңгейде жобаның таныстырылымы ұйымдастырды. Таныстырылым барысында «Оқуға құштар мектеп» жобасының жоспарына сәйкес оқудың 11 түрі бойынша оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай жұмыстар көрсетілді. Жобаның «Жол картасы» бағытында ҚР Білім және ғылым министрлігі ұсынған 6-18 жас және педагогтарға арналған кітаптар тізімін оқуға ұсынды.

Мектебіміздің тәжірибелі ұстаздарының, тренер шебер педагогтардың шығармашылығы бірнеше рет республикалық «Білім кілті», «Қазақ педагогикасы», «Ізденіс жолы», «Ұлағат» басылымдарының жекелеген сандарында жарияланды. Оқу жылы бойында өткізілген қалалық, облыстық семинарлар өз кезендерінде облыстық «Қазақстан-Қызылорда» телеарнасынан да көрсетілді.

Әлемдік пандемия кезінде карантиндік талаптарды сақтай отырып, мектеп басшысы ұжымымен бірлесе қашықтан оқытуды тиімді ұйымдастырды. Педагог қызметкерлердің 40 сағаттық «Қашықтықтан оқытуды үйренемін» курсынан 100 пайыз өткізді. Карантин кезінде мектеп ұжымы онлайн және оффлайн сабақтарды, іс-шараларды жоғары деңгейде өткізді. Тәрбие бағытындағы жұмыстарды да ұтымды ұйымдастыра білді, дер кезінде әлеуметтік желілер арқылы ақпараттандырып отырды.

2020 жылы Жапон елшілігінің «Шөп тамыры» әлеуметтік жобаларға арналған қайтарымсыз грантын ұтып алып, мектеп терезелері түгел пластикке ауыстырылды.

Осындай тәжірибелі жұмыстардың нәтижесімен мектеп 2018 жылы кент әкімінің «Ұйымшыл ұжым» номинациясын, 2019 жылғы қала әкімінің «Бірлігі жарасқан ұжым» номинациясын, 2020 жылы облыстық кәсіподақ ұйымының «Үздік әлеуметтік әріптес» номинациясын иеленді.

Әулетіміздің көш басшысы, әке-шешеміздің төл басы, бауырларымыздың ақылшы ақ тәтесі, балаларымыз бен немерелеріміздің дәу тәтесі, ағайын-туыстың, құда-жекжат, әріптестерінің қадірлі де сыйлайтын, өңіріміздегі білім саласының майталмандарының бірі де бірегейі, менің тетелес бауырым, жан тәтем Қадыркүл Бердібекқызы Шаймағанбетованың мерейлі жасқа толуымен бауырларымыздың, жанұямыздың атынан құттықтаймыз!!! Каденге (ата-анамыз еркелетіп осылай атайтын) зор денсаулық, ұзақ та ғибаратты ғұмыр, қызметте абырой, жездеміз Жарылқасын Әлібекұлымен бірге ұлдары Дәурен мен келіні Айгерім, қызы Бибінұр мен күйеу баласы Асқардан, кенжесі Әділеттен тараған ұрпақтарының бақытының куәсі болып ғасыр жасасын !!!

Жалағаштың жігерлі Жайсаңы

Жасыл желекпен көмкерілген, тарихы терең, келешегі кемел Жалағаш ауданы – қашан да ел мақтанышы. Бұл ауданның ағарту саласында алар маңызы ұшан-теңіз. Әріптесім, біртуар музыканттардың бірі Кенжебай Сиқымов «Таратып айтсам, тарихым таңға жетеді. Төріміз мынау – Қорқыттың ата мекені. Аралап бір сәт көріңіз Қызылорданы, Осынау жолмен Жүргенов жүрген кешегі», - деп жырлағанындай, ағартушының кіндік қаны тамған жерден дүние есігін ашқан замандасым, студенттің қимас жылдардан бергі досым, әріптесім Қадыркүл Бердібекқызы асқаралы алпыстың асуына келіпті.

«Алпыс» деген асу астарында оның балған балалық шағы, жас дәурен Жарылқасынмен қол ұстасқан махаббатқа толы жылдары, «Ұстаз» деген ұлықты мамандықтың қыр-сырына қаныққан тынымсыз жылдары мен іздері сайрап жатыр. Ұжымына ең алғашқы жаңалықтардың көшбасында болу керек, деген қағиданы қалыптастыру да тек іскер басшының қолынан келер үлкен тағылымды іс. Киелі топырақтың қасиеті де осында шығар.

Қадыркүл студенттік жылдардан бастап өзінің ерекше ұйымдастырушылық қабілетімен көзге түсті. Ол сессия күндері топ старостасы ретінде тобының емтихан тапсыра алмай, құлап қалмауы үшін шыр-пыры шығып жүретін. Құтты бір тобының Анасындай болатын. Мен факультеттің мәдени секторы ретінде жыл сайын жаңадан оқуға түскен студенттерсен «Кешегі абутериент – бүгінгі Студент – ертеңгі Тұлға» атты кеш ұйымдастырушы едім. Сол бір кеште деканымыз Нұрлыбек ағай Жүнісов, ғалым-профессорлар Әуелбек Қоңыратбаев, Әбдіжаппар Әбілақов, Медеуәлі Бимағамбетов, Айнаш Шамшатова, Нұртай Нұржановтардай ұстаздарымыз кешегі талапкер, бүгінгі студенттерге студенттік билеттер тапсыратын... Сонда Қадыркүлдің алғашқы күннен өзін ұстау болмысына қарап, Нұрлыбек ағай: «Биылғы лекте болашақ нағыз Майталмандар түсіпті», – деп қуанған болатын. Иә, шыныда да, сол лектен Ұлмекен Асановадай ғалым, Қадыркүл Шаймағанбетовадай іскер басшы, республикаға танымал Маржан Қалқоразовадай шығармашыл, т.б. танымал қыздар шықты. Білім саласындағы тың жаңалықтар мен жаңашыл бағыттар басында бола білген Қадыркүл тек мектеп оқушыларының тұлғалануына ғана емес, мектеп ата-аналарының әлеуметтенуінде де көптеген еңбектер сіңірді.

Сыйластықтан сырластыққа айналған достығымыз туысқандыққа айналды. Бүгінде Алматы қаласында тұратын туған нағашысы Иса мен жеңгесі – Мауыты өз бауырымыздай, сіңілісі Әлия өз туған қызымдай жақын. Әрине, мұның бәрі Қадыркүлдің жақсылығының айғағы. Текті ұрпақтың жалғасындай болған досыма деннің саулығын, ғұмырының ұзақтығын, жүрегіңнің жайма шуақтығымен бірге тамыры терең бәйтеректей жапырағың жайқала берсін, - деген ақжарма тілегімді білдіремін.

Мария Айтбайқызы ОРМАНОВА,
«Өрлеу» БАҰО аға оқытушысы, п.ғ.м.,
Халықаралақ тренер.
Қызылорда қаласы.

Ұстаздық еткен жалықпас...

Еліміздің дамуы мен өркендеуі үшін ұрпақтың сапалы біліммен қамтылуы маңызды. Шәкірт бойына мінез бен болмысты қатар қалыптастыратын негіз мектеп қабырғасында алғашқы ұстаздың бағдарымен қаланады. Ұстаз болу – өз уақытыңды аямау, өзгенің уақытын аялау деген тәмсіл ол жанды айналып өтпеді. Өйткені, Семей қаласының Т. Аманов атындағы №16 мектебінің құрметті ұстазы, талай бұлақтың көзін ашқан бастауыш сынып мұғалімі Сыбанбаева Рахат Мұсақызы 40 жылын ұстаздық жолына арнады.

Рахат Мұсақызы 1957 жылдың қаңтар айының 4 жұлдызында Шығыс Қазақстан облысы, Абай ауданы Қасқабұлақ ауылында дүниеге келген. Ұстаз болу – ұлы іс екенін кішкене кезінен көріп білген ол өмірлік ұстанымын анықтап, осы саланы өзіне лайық етті.

- Ұрпақтың тәрбиесі өте маңызды дүние. Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің деген нақылды үнемі жадымда сақтап келдім. Өйткені, менің әкем Мұса өмірінің соңғы жылына дейін бастауыш сынып мұғалімі болып қызмет етті. Бұл саланың жауапкершілігі мол екенін жастай әкемнің адал еңбегіне қарап түсіндім. Алға қойған мақсаттан тайынбай, мен өмірімді ұстаздықпен байланыстыруға бел буып, Семейдің педагогикалық училищесіне оқуға түстім. Оқуымды аяқтап, 1977 жылы Абай ауданынан еңбек жолымды бастадым. Ұстаз үнемі өзін дамытып отыруы заңдылық. Сол себепті, 1979 жылы Семейдің педагогика институтына түсіп, біліктілігімді жетілдірдім. 1987 жылы Семейге көшіп келіп, Т. Аманов атындағы №16 мектепке орналастым. Бұл білім ордасында жоғары санаттағы мамандармен қызметтес болып, 30 жылға жуық шәкірт тәрбиелеуде аянбадым. Оқу үрдісін жаңаша ұйымдастыру арқылы оқушылардың шапшаң ойлау дағдыларын жетілдіруге, шығармашылық қабілеттерін дамытуға негіз болатын қағидалар реттілігін ұстанып, әр сабағымды жаңа әдістермен өткіздім. 2015 жылы ҚР білім беруді дамытудың 2015-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының басым бағыттары, жалпыға бірдей білім берудің стартегиясы педагог мамандарының біліктілігін арттыруда қажет «Бастауыш сыныпта білім беруді модернизациялау, оқыту процесінде инновациялық әдіс-тәсілдерді және ақпарттық коммуникативтік технологияларды қолдану үрдісі» тақырыбында курстан өттім. Оқушылармен үнемі шығармашылық жұмыстар жүргізудің нәтижесінде шәкірттерім қалалық, облыстық интеллектуалдық «Малахит» конкурстарының жеңімпаздары атанып, республикалық ғылыми жобаларда көш бастап жүрді. Одан бөлек, «Әдіскер әлемі», «Интерактивті әдісті пайдаланып әдебиеттік оқу сабағында бастауыш сынып оқушыларының қызығушылығын арттыру» атты мақалаларым мен әдістемелік құралдарым баспадан шықты.

Бір емес бірнеше буын шәкірт тәрбиелеп, ұстаз есіміне кір келтірмей қажырлы еңбек еткен Рахат Мұсақызы бірқатар марапаттарға ие болған. Оған Тәуелсіз Қазақстанның рухани және әлеуметтік дамуы жолында қол жеткізген табыстары мен білім беру саласына қосқан үлесі үшін берілген министрліктің, облыстық және қалалық білім бөлімі басшыларының құрмет грамоталары дәлел.

- Мен үшін №16 мектепте қызмет еткен әр жыл ыстық. Себебі, ғылым мен білімді тануға келген әр шәкірттің көзіндегі нұрды көріп, қанаттандыру үлкен еңбек. Оқумен қатар, шәкірттеріме адамгершілік қасиеттерін дарытуға тырыстым. Табиғаттың ең бір үлкен сыйы – ұстаздың шәкірт жүрегінде мәңгі ойып орын алуы. Егер оның жүрегінде мәңгі қалсаң, демек бала жүрегінің кілтін дұрыс тапқаның. Сеніміме селкеу түсірмей, бүгінде еліміздің әр өңірінде қызмет етіп жүрген оқушыларым көп. Солардың бірі алғаш тәліміме еріп, оқуда озат болған Әлиев Батыр Әлиұлы.

Бүгінде Нұр-Сұлтан қаласының Білім және ғылым қызметкерлері кәсіподағының төрағасы қызметін абыроймен атқарып жүрген Әлиев Батыр №16 мектепте 1990-1994 жылдар аралығында білім алған. Алғаш ұстазы Рахат Мұсақызы шәкіртінің оқуға деген ынтасын бірден танып, өзіне деген сенімділігін арттыруға көп күш салған. Нәтижесінде оқушысы ақылмен берілген білімді сарп етпей, қазіргі уақытта мемлекеттік қызметте еңбек етуде.

«Адамның адамшылығы – жақсы ұстаздан» деп ұлы Абай Құнанбайұлы айтқандай, ұстаз тәрбиесі шәкірттің өмірлік азығына айналары сөзсіз. Кез келген ата-ана баласының жақсы ұстазға кезігіп, білім алғанын қалайды. Ал, Рахат Мұсақызынан тәлім алған оқушылардың ата-аналары ұстаздың ұстамды мінезі мен берген өнесіне тек ризашылықтарын талай білдірген.

- Әр ұстаз үшін үлкен марапат – ол шәкіртінің дүниеге бір кірпіш болып қаланып, бақтары жанып, өздері мақсат еткен жетістіктерге жетуі. Оқушыларым әр мереке сайын хабарласып, жағдайымды сұрап тұрады. Егер мен білім нәріммен сусындатқан шәкірттерім биіктен көрінсе, менің лайықты мадағым сол деп білем. Бүгінде зейнеткерлік демалысымда болсам да, айтылар мадақтар мен жылы лебіздер толастамайды. Мұндай тілектерді тек күліп қана қабыл алам. Өйкені мен үшін, «үмітіңізді ақтадым» деген шәкірттерімнің бір ауыз сөзі жеткілікті.

Келешекке кемел біліммен бастап, әр шәкіртіне ерекше көңіл бөліп, тәрбие беру ұлы іс. Қазіргі ақпараттық технологиялар заманында ұстаздың үнемі өзін дамытып отыру керектігі алға қойылған. Оқушы үшін ол педагог болып қана қоймай, психолог та болуы керек.

- Менің ойымша, қазіргі заман мұғалімі – рухани жағынан дамыған, педагогикалық құралдардың барлық түрлерін шебер меңгерген білікті маман болуы керек. Мұхтар Шахановтың тілімен айтқанда, «Әрбір бала күйсандық. Ол күйсандықтың кілтін тапқан ғана аша алады». Сол себепті, бала жүрегіне жол тауып, қажеттілігіне орай білім беру қажет. Жас мамандарға айтар кеңесім, тұлғаның қабілетін ашып, талантын танып, дарын қабілетін ұштап, сауатты әрі білімді азамат етіп тәрбиелеу керек. Сондай ұрпақ қана елінің нағыз патриоты болады.

Жаһандану заманында бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу ұстаздарға жүктелген міндет екені белгілі. Рахат Мұсақызы аталған міндетті мінсіз атқарып, бүгінде құрметті зейнеткерлік демалысында болғанымен, мектептің үздік ардегер ұстаздары қатарында. Еткен еңбек, төккен тер әрдайым құнды деген осы шығар!

Г.А. АМАНБАЕВА,
Р.Т. ОРАЗАЕВА,
№16 Төлеубай Аманов атындағы жалпы орта білім беретін мектебі» КММ бастауыш сынып мұғалімдері.
Семей қаласы,
Шығыс Қазақстан облысы.

Мұғалімдердің тұлғалық-әлеуметтік құзіреттіліктерін дамытудағы командалық топтар желісінің маңызы

Ляззат Серикбаевна ДЮСЕНБАЕВА,
Дінмұхамед Қонаев атындағы №44 мектеп-гимназиясы директорының І санатты ғылыми-әдістемелік жұмысы жөніндегі орынбасары, ағылшын тілі пәнінің мұғалімі.
Орал қаласы,
Батыс Қазақстан облысы.

Мұғалім – мәңгі нұрдың қызметшісі, ол барлық ой мен қимыл әрекетіне ақылдың дәнін сеуіп, нұр құятын тынымсыз лаулаған жалын иесі» деп айтылған ұлы ұстаз Я.А. Коменскийдің бірауыз пікірі ұстаздың бар бітім-болмысын, жан-дүниесін, рухани әлемін ашып тұрғандай. Ұстаз қай заманда да өз беделін жоғалтпақ емес. Өз болашағын ойлаған халық ең алдымен сол елдің саналы ұрпағын оқытып, тәрбиелейтін ұстаздарының жағдайын жасауы тиіс. Елімізде келер ұрпақтың білім алуына бар мүмкндікті жасайтын ұстаздардың рөлі бүгінгі күні ерекше мәнге ие. Соның ішінде ұстаздар қауымының біліктілік мәселесі басты назарда. Сол себепті мектеп жағдайында педагогтермен жүргізілетін ғылыми-әдістемелік жұмыстардың түрлері жаңа бағыттарды талап етіп, мұғалімдердің жаңа білім беру форматтарына икемделуіне, ұздіксіз дамуына, бірлесіп әрекет етуіне жағдайлар жасалуы тиіс болып отыр. Бұл ретте оқытуды басқару және мұғалімдердің көшбасшылығындағы негізгі идея «білім берудің кез келген жүйесіндегі тұрақты даму мен өзгерістердің сырттан енгізілуі мүмкін емес, олар нақты сыныптардағы мұғалімдердің тәжірибесі мен түсініктеріндегі өзгерістерден бастау алуы керек» деген. Мұғалімге тұрақты даму үшін даму үшін кәсібиліктің тәсілі талап етіледі. Біз бұрынғы тәсілдерден алшақтауымыз керек. Себебі бұл кезде белгілі бір бекітілген стандартқа сәйкес әрекет етеміз. Оның орнына мұғалім оқу қоғамдастығының бір бөлігі болып табылатын, кәсібилікке бағытталған «ұжымдық» және кешенді тәсіл қажет (Bolam, McMahon, Stoll et al., 2005). Мұндай тәсілде кәсіби біліктілік пен білім жай қабылданбайды, мұғалімдер оны өз қолымен жасайды. Адамгершілік мақсаттағы мұғалімдер өздерінің әріптестері мен айналасындағыларға әсер ету үшін, көшбасшылық қасиеттерін көрсетеді. Олардың көңілінде үнемі талапқа сай оқыту тұрады (Frost, 2011) *(МАН, ІІІ деңгей, 87-бет)*.

Көшбасшылық қабілет адамды тұрақты дамуға жетелейді. Өзгеріс енгізу үшін лауазымды болу маңызды емес, кәсіби шеберлігі мен адамгершілік сенімдерін қолданып басқа әріптестерге, адамдарға әсер етуге болады. Мұғалімнің көшбасшылығын дамытуда мұғалім тәжірибені жетілдіру жұмыстарын өз қолына алып, әріптестермен шешімдер қабылдап, бірігіп жұмыс жасау үшін фактілерді жинап, кәсіби білімді құруға міндетті деп анықталады. МКДЖ бағдарламасы бойынша «мұғалім-дамыту жұмысының көшбасшысы».

Дамыту жұмысының мақсаты: *жақсарту, дамыту, өзгерту.* Көшбасшылықты дамыту жұмыстары басқаларды серіктестікке тарту, рефлексия және өзін-өзі бағалау тапсырмаларын қамтиды, осылар арқылы мектепте жаңа білім қалыптасады. Ең алғашқы қадам – құндылықтар мен мәселелерді анықтау, одан кейін өзгеріс бағдарламасы бойынша әріптестермен кеңесу, келесі қадам – жоспар құру. Бұл жұмыстардың нәтижесі тәжірибе барысында сезілуі керек. Жаңа әдістерді сынақтан өткізу, бағалау, талдау сапалы жұмысқа әкеледі. Осы бағыттағы ұсынылатын жұмыстардың бірі мұғалімнің көшбасшылығы мен кәсіби білімін жетілдірудің ең бір тиімді әдісі бұл командалық топтар желісі.

Дінмұхамед Қонаев атындағы №44 МГ-сы республикамыздағы «Рухани адамгершілік білім беру» бағдарламасын жүзеге асыру бойынша пилоттық мектеп ретінде соңғы үш жылда көптеген жұмыстар атқарып келеді. Осы тұрғыда оқушылармен де, ата-аналармен де әртүрлі тақырыпта іс-шаралар, кездесулер, дөңгелек үстелдер, сыр-сұхбаттар жүргізілді. Сонымен қатар, педагогтермен ұйымдастырылатын әдістемелік жұмыс жүйесі де білім беруді ізгілендіруге, өз пәндерді оқытуда рухани-адамгершілік тәрбиені интеграциялау түсінігіне жіті мән беруге басымдық жасап келеміз.

Бұл 2020-2023 жылдарға арналған мектептің стратегиялық даму жоспарының басым бағыты ретінде педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыру, мектеп ұжымын өзін-өзі оқытатын, өзін-өзі басқаратын мектеп моделіне айналдыру бағыты болатын. Осы орайда мұғалімдердің тұлғалық өсуін, рухани жетілуін және өмір құндылықтары философиясын ұғыну керек екендігін алға тарттық. Оны қалай жетілдіреміз? деген сұраққа жауап алу үшін ең алдымен мұғалімдердің ішкі жан дүниесін қозғауды жөн көрдік, бұған себеп елдегі пандемия салдарынан енгізілген шектеулерден мұғалімдердің үйде оқшаулануы, шынайы қарым-қатынастың болмауынан кәсіби қызметінің тиімділігінің төмендеуін атауға болады. Осы орайда адами капитал ұғымының маңыздылығын түсінуге, мұғалімдердің ішкі жан-дүниесін қозғау бағытында семинарлар, сыр-сұхбаттар, педкеңестер, т.б. іс-шаралар өткізілді.

Мектеп әкімшілігінің ұйғаруымен көшбасшы мұғалімдер арқылы командалық топтар құру ұсынысы қолға алынды. Ол үшін алдымен ұжым ішіндегі мұғалімдер арасынан жұмыс сапасы жоғары, жетістіктерімен алда жүрген, артынан мұғалімдерді ілестіре алатын көшбасшы мұғалімдер анықталды. Содан кейін ұжым мүшелеріне гугл форма арқылы өз көшбасшысын таңдау ұсынылды. Бұл ретте бір ерекшелік – таңдау мұғалімдердің өздеріне берілді, кімнен үйренгісі келеді, кіммен қызығушылықтары ортақ немесе байланыста болғысы келеді. Осылайша 20-25 мұғалімнен тұратын 7 командалық топ құрылды, «Заманауи мұғалім – заманауи қоғам командалық топтар желісі» деген жоба бастау алды.

Мұғалімнің бойында болуға тиіс үш білім: пәндік білім, технологиялық білім, педагогикалық білім болу керек болса, осы үш білім үйлесімділік тапқанда мұғалім кәсіби жоғары маман болады деген ағылшын зерттеушілері Мишра мен Келердің пікірлерін ұстандық. Әр топ өз көшбасшыларымен өзіндік бағытын анықтаған соң, топтарды үш бағытқа тоғыстырдық. Олар:

1. Мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін арттыру («Триумф», «Сан қырлы» топтары).
2. IT сауаттылығын дамыту («IT teachers», «Жаңашыл жауынгерлер», «Самға» топтары).
3. Рухани даму («Кемеңгер», «Modern мұғалім» топтары) құрылды.

Жобаның мақсат-міндеттері белгіленді.

Мақсаты: ынтымақтастық орта құру арқылы мұғалімдердің кәсіби өсуіне жағдай жасау.

Міндеті:

• шығармашылықпен жұмыстанатын ұжым қалыптастыру;

• инновациялық орта құру;

• жас ұстаздарға әдістемелік қолдау көрсету, тәжірибе алмасу.

Сонымен қатар жұмыс түрлері, бағыттары айқындалды:

- өзара әрекеттестік арқылы оқу;
- жеке кеңес беру;
- онлайн чаттарда пікір алмасу;
- мобильді көмек көрсету.

Ұйымдастыру жұмыстарына төмендегідей бағыттар белгіленді:

✔ топты өздері таңдаған көшбасшы жүргізеді («Көшбасшылар» – шығармашыл, тиімді жұмыс жасайтын, ынталы, өз кәсіби қызметінде жоғары нәтиже көрсетіп жүрген мұғалімдер қатарынан таңдалды);

✔ топтың атауларын, бағыты мен жұмыс жоспарын бірлесе анықтайды;

✔ топ отырысы аптасына 1 рет өткізіледі;

✔ топта атқарылған шаралар туралы мәлімет айына 1 рет мектептің әлеуметтік парақшасында жарияланады;

✔ топ мүшелеріне функционалдық рөлдер беріледі (топ мұғалімдері ынталы, оқып үйренуге дайын болу мақсатында).

Құрылған 8 топтың бірі «Триумф» тобы болатын, жетекшісі: Зулкашева Ш.М., жоғары санатты орыс тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі, педагог-шебер. Бұл топ «Табысты сабақ» жобасын қолға алды. Жоба тақырыбын таңдауда алдын-ала өткізілген «Жаңбыр тамшылары» тренингі себепші болды. Тренинг барысындағы «Әріптестеріңізбен бірге қандай бірлескен мақсат белгілеуіңіз керек?» - деп қойылған сұраққа топ мүшелері бір бірімізден үйрену арқылы сабақ сапасын арттыру деген пікірде болды.

«Табысты сабақ» жобасының мақсаты: топ педагогтерінің сабақ беру шеберлігін дамыту; мұғалімдердің өзара тәжірибе алмасуын ұйымдастыру.

Жұмыс бағыттары:

Рефлексивті агент (топ жетекшісінің қолдауы);

Мен осылай жасаймын (топ мұғалімдерінің тәжірибесі);

Шеберлік құпиясы (топ мұғалімдерінің бірлескен әрекеті).

Командалық топ барлық сангигиеналық талаптары орындай отырып, дәстүрлі форматта да, онлайн форматта да жүргізілді. Жоба аясында қарастырылған өзекті тақырыптар:

1. «Сабақтың табыстылығы неде?»;
2. «SMART-мақсат» жәрмеңкесі;
3. «Білімнің безбені»;
4. «Ақ сандығым ашылды, ішінен жібек шашылды»;
5. «Пәнді оқыту ма? Оқушыны оқыту ма?» дискуссия алаңы;
6. «Қызметтің пайдалы болуы уақытты ұтымды қолданудан»;
7. «Сұрақ қою маңыздылығы»;
8. «Үлгерімді көтеру жолдары».

Келесі командалық топ – «Modern мұғалім» тобы.

Жобаның мақсаты: Мұғалімдердің өзіне деген сенімділігін арттыру, өз эмоцияларын басқаруға баулу, тұлғалық қасиеттерін дамыту, жан-жақты дамуы үшін қызығушылығын ояту.

Бұл топ жалпы адамның тұлғалық дамуына аса мән беріп келді. Өмірде кездесетін әртүрлі қиындықтар мен проблемаларды жеңіп қана қоймай, қиындықтармен күресе отырып адамгершілігін сақтап қалу, жігерін көтеру, рухани биіктеуі үшін жұмыстанды. «Modern мұғалім» тобының көшбасшысы Ахметова замзагүл Ермекқызы мұғалімдіердің рухани және психологиялық дамуы үшін эмоционалды интеллект, комплекспен күресу, қаржылай сауаттылық, энергияны көтеру, өз бойындағы құндылықтарды арттыру секілді мұғалімнің рухын көтеруге арналған кездесулер, медитациялар мен марафондар өткізді. Қазіргі таңда адамның эмоциясына аса мән беріліп жүргендігі баршаға

мәлім. Себебі әр жұмыстың дамуы да, әр істің бастауы да адамға , яғни жеке тұлғаға байланысты болған соң, адамның эмоциясы басты назарда. Білім деңгейі мен ой ұшқырлығы жоғары деңгейде болғанымен егер адамның эмоционалдық дәрежесі төмен болса, ол адамды жетістікке апармауы мүмкін. Бұл топ мұғалімдері әр адам өзін эмоционалды тұрғыдан дамытқаны дұрыс деген ұстаныммен эмоционалды интеллектті басқару тақырыбын да қарастырды.

Жоба барысында топ көшбасшылардың міндеті топ мүшелерінің жұмысын ұйымдастыру болды, басшыға бағыну деген болмады, мұғалімдер кездесу уақыттарын, форматын, талқылайтын тақырыптарды, тәжірибесімен кімдер бөлісетінін өздері шешті. Сол себептен шығар топтарда ынтамақтастық, бірлік, татулық орын алып, өздерінің оқып үйренуін, басқаруын мұғалімдер өз өолдарына алды. Бұл ұжымдағы басқаруды демократиялық басқару стиліне, ұжымды өздерін оқытатын мектеп моделіне көшуге ықпал етуде.

Біртұтас педагогикалық үдерісте командалық топтармен жұмыстану арқылы ұжым үлкен оң өзгерістерге, ұжымдық дамуға қол жеткізіп келеді. Бірлесе жұмыстанудың нәтижесінде ерекше жобаны жүзеге асырдық деп айта аламыз. Жоба 3 жылға жоспарланды, биылғы жылы әр топ өз таңдауы бойынша көшбасшысымен жұмыстанған болса, келесі оқу жылында «Карусель» әдісімен көшбасшылар 2 ай сайын ауысып отырады және әр көшбасшыдан үйрену мүмкіндігі болады деген үмітіміз бар.

Генри Фордтың көпшілікке ой салар қанатты сөзінде «Бірге жиналу – бұл бастама. Бірге болу – бұл ілгерілеу. Бірге жұмыс істеу – бұл жетістік» деген екен. Осының дәлелін жұмыс барысында әр ұстаз бойынан өткізді және көшбасшылық қасиеттерін дамытты деген ойдамыз.

Пайдаланылған әдебиет:

1.«Мұғалімге арналған нұсқаулық» III деңгей, III басылым, 2012 ж.

2. Эрик Берн «Лидер и группа».

3. Стивен Кови «Лидерство, основанное на принципах».

Қосымша 1

Мұғалімдердің пікірлері, кездесулерден фотокөріністер

Бірлескен жұмыс, әріптесіңнің қолдауын сезінесің, бәрінде бірдей жауапкершілік, теңдік, нәтижеге бірлесіп жету, ұжымдық тәсіл, ұжымдық іс-әрекет, тәжірибені жақсарту, жаңа идеялар мен тәсілдерді енгізу және одан әрі дамытуға мүмкіндік, мұғалімдер арасында ынтымақтастық, жаңа идеялар табу, білім жетілдірудің оңтайлы әдісі, кәсіби өсу, мектеп әкімшілігі жас мұғалімдерді шыңдауға тиімді.

Жадыра Болатқызы

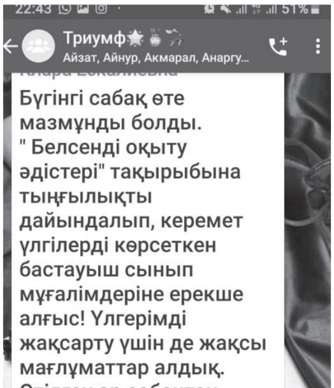

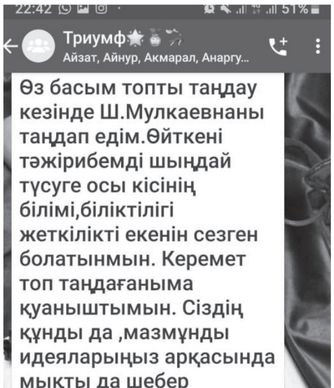

Бүгінгі отырыстан керемет әсер алдық. Бастауыш сынып мұғалімдері көрсеткен белсенді әдістері керемет. Әсіресе, Гүлбану Жеңісқызы өз тәжірибесімен бөлісіп, тапсырмаларын бірлесе орындағанда жауабын айтуға асыққан балаша айқайлап жібергенімізді байқамай қалдық. Үйренгеніміз де, аларымыз да көп болды.

«Үлгерімді көтеру жолдары» бөліміндегі талдау жұмыстарымыз сыныбымыздағы әр деңгейде отырған оқушыларымызды еске түсірді. Сол оқушылардың жан дүниесіне бойлап, сабақ басталысымен өзгеше жұмыстануға шабыт алдық. Оқушы қабілетіне әсер ететін когнитивті, эмоционалды, әлеуметтік кедергілерді анықтап, жүйеледік. Отырыстың қорытынды бөлімінде Чиксентмихайдың «Өзіндік мақсат сызбасы» жоғарыдағы мәселелердің шешімін табуға келген көмекші іспетті болды. Күшті талап пен күшті дағды өз орнымен жұмсалып, Ағым әр сыныбымызда орын алса, бар мақсатымыздың орындалғаны. Міне, бүгін біз осыған көз жеткіздік, сараладық, жүйеледік. Осы жұмыстардың басында боп, бізді зеріктірмей, Ағымда болуға себепші болған көшбасшымыз, жоба жетекшісі Шынар Мулкайевнаға да алғысымызды білдіреміз.

Гүлзира Мендигалиева

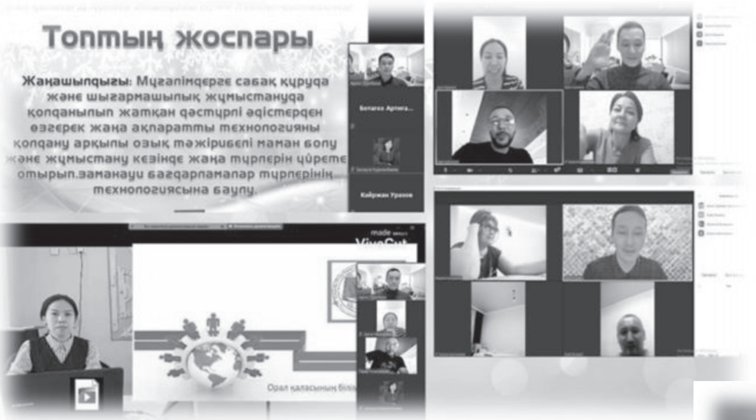

Мақтан тұтатын әріптесім

«Жақсы адам ғана – жақсы ұстаз бола алады» - демекші, ұстаздық кәсібін өміріне серік етуші көп-ақ, бірақ олардың барлығынан жақсы ұстаз шыға бермейді. Ұстаздық кәсібі - түбі терең тұңғиық мұхит, талмай ұшатын қанат тәрізді. Күн сайын шәкірттер бойына жақсылық мен өмірге деген махаббатты ояту, білімге сусындату, сан жылдар өткен соң шәкірттерің қимастықпенен есіне алатын – ұстазы болу. Әрине, оңай емес.

«Ұстаздық – ұлық емес, ұлы қызмет», - деп Бауыржан Момышұлы айтқандай, ұстаздық жолда шынымен өз жүрегімен ұстаз бола алатын әріптестерім бар екендігіне көз жеткіздім. Соның бірі физика пәні оқытушысы – ХАЙДАРОВА Светлана Талаповна. Ол еңбек жолын 1988-1999 жылдар аралығында №3 Гурьев орта мектебінде физика пәні мұғалімі болып бастады. 2004 жылдан бастап Маңғыстау энергетикалық колледжінде физика пәнінен сабақ беріп келеді. Хайдарова Светлана Талаповна қазіргі ғылым мен тәжірибе жетістіктері негізінде жеке тұлғаны қалыптастыруға және кәсіби шыңдалуға бағытталған білім беру үшін үнемі жаңашылдыққа ұмтылады. Оқытушы шығармашылық жұмыстарымен бірге қоғамдық жұмыста да белсене қатысып, ұжымнан бар білген білімі мен қызметін аяған емес. 2017 жылдан бастап, шәкірттерімен бірге колледжде еріктілер қозғалысын дамытты. Хайдарова Светлана Талаповна – топ жетекшісі ретінде де студенттердің ата-аналарымен тығыз байланыста жұмыс істеп, шәкірттеріне өмірдің сан алуан мәселелерін ұғындырып жүрген оқытушы. Өз ісіне жауапкершілікпен қарайтын, шығармашылықпен жұмыс жасауға қабілеті бар, ұқыпты оқытушы екендігін және әр

студенттің өзіндік көзқарасын, адамгершілік танымымен бірге өз пікірін айту, талдау, қорытындылау, салыстыра білу сияқты дара қасиеттерін қалыптастыруға зер салатындығын көрсете білді.

Бұл жетістіктерінің көрсеткіштері:

- 2016 ж. «Білім және ғылым қызметкерлерінің өнеркәсіптік кәсіподағы-

ның Маңғыстау аймақтық ұйымы» ҚБ дипломы;

- 2016 ж. ҚР Білім және Ғылым министрлігінің Құрмет грамотасы;
- 2016 ж. World of teacher.com халықаралық білім порталына «Қазіргі әлемдегі электротехниканы дамытудың мәселелері мен болашағы» тақырыбында жарияланған материал жариялап, куәлікке ие болды;
- 2017 ж. «Энергетика саласындағы жел генераторын жобалау және дамыту» атты халықаралық ғылыми конференциядан сертификат;
- 2017 ж. Республикалық «Шығармашыл ұстаз» байқауынан екінші орын;
- 2018 ж. «Ziat» ғылыми-әдістемелік орталығы ұйымдастырған «Үздік ашық сабақ» республикалық педагогикалық байқауынан бірінші орын;
- 2019 ж. Республикалық олимпиада жеңімпазын дайындағаны үшін Алғыс хат;
- 2020 ж. Еріктілер қозғалысын дамытқаны үшін облыстық білім беру бөлімінің мақтау қағазымен марапатталды.

«Адам неғұрлым ақылды және мейірімді болса, соғұрлым ол адам бойындағы жақсылықты байқайды», - Лев Николаевич Толстой. Светлана Талапқызы Хайдаровада біз байқаған мейірімділік көп. Оның жаны – бұл мәңгілік бұлақ, оның мінезі – бұл бір жерде тұруға мүмкіндік бермейтін және басқаларды әрқашан алда шақыратын дауылды өзен. Әріптесіме: «Еңбегіңіз еленіп, шәкірттеріңізге мәңгі жол көрсететін жұлдыз бола беріңіз!» - дегім келеді.

Галия Онгаркызы НУРГАЗИЕВА,
Маңғыстау энергетикалық колледж басшысының оқу-әдістемелік жұмыстар бойынша орынбасары.
Ақтау қаласы.

Реализация компетентностного подхода в преподавании общественных дисциплин

Жанаргуль Бакыбаевна СМАГУЛОВА, преподаватель истории Павлодарского технологического колледжа, г. Павлодар.

Аннотация: *статья посвящена одной из актуальных проблем реализации компетентностного подхода в системе общего образования. В ней рассматриваются проблемы и предпосылки внедрения компетентностного подхода, определены его ключевые моменты и даны перспективы реализации данного подхода в образовании. В статье также рассмотрены базовые технологии, которыми должен владеть учитель современного учебного заведения для обеспечения потребности обучаемых в получении знаний, а также способы их использования в образовательном процессе.*

Ключевые слова: *компетентностный подход, компетенция, компетентность, компетентностно-ориентированное обучение, современные педагогические технологии, технология проблемного обучения, технология проектного обучения, технология развития критического мышления, технология решения изобретательских задач, информационно-коммуникационные технологии.*

Обновление содержания школьного образования в Республике Казахстан напрямую связано с предстоящим переходом на 12-летний срок обучения. Новая модель образования требует реализации компетентностного подхода в организации учебно-воспитательного процесса и достижения результата в виде наличия у выпускника средней школы, наряду с предметными компетенциями, ключевых и базовых компетенций. Введение понятий «компетенция» и «компетентность» позволит решить типичную для школ проблему, когда ученики хорошо владеют набором знаний, но испытывают трудности в их использовании для решения конкретных задач. Бесспорно, одним из условий формирования компетенций является внедрение современных педагогических технологий.

Как известно, обучение – процесс двусторонний. Посредством его изменяется не только учащийся, но и учитель. Он находится в постоянном поиске и пересмотре собственных позиций в организации образовательного процесса с точки зрения обеспечения его качества. В перечне профессиональных потребностей учителя найти ответы на вопросы: «Как мы способствуем успешности обучения наших учеников, как мы должны обучать, чтобы улучшить имеющиеся результаты, какие методики и педагогические технологии в большей степени позволяют обеспечить качество и благополучие наших учеников?».

В Послании Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева от 27 января 2012 года «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана» качественный рост человеческого капитала, прежде всего образования через внедрение в процесс современных методик и технологий на основе международных стандартов определены главными направлениями развития.

В образовании приоритет отдан компетентностному подходу. И тот факт, что для формирования компетенций требуется другая организация процесса обучения, заставляет нас искать и использовать в работе те педагогические технологии, где реализуется основная функция учи-

теля – не объяснять, а создавать условия для того, ученик мыслил, действовал, мог предложить свои варианты ответов, чтобы учащийся имел возможность добывать знания самостоятельно.

Базовые технологии, поддерживающие и сопровождающие компетентностно-ориентированное обучение известны. Это:

• Технология проблемного обучения;

• Технология проектного обучения;

• Технология развития критического мышления;

• Технология решения изобретательских задач, информационно-коммуникационные технологии.

Для учителя истории с этих позиций особый интерес представляет технология развития критического мышления.

Цель данной технологии – развитие мыслительных навыков учащихся, необходимых не только в учёбе, но и в обычной жизни. Умение принимать взвешенные решения, работать с информацией, анализировать различные стороны явлений и так далее. Данная технология направлена на развитие ученика, основными показателями которого являются оценочность, открытость новым идеям, собственное мнение и рефлексия собственных суждений.

Учащийся, способный критически мыслить, владеет разнообразными способами осмысления и оценки информации, может выделить противоречия, аргументировать свою точку зрения, опираясь не только на свои знания, но и на мнение собеседника. Он может осуществлять планомерный поиск ответов на вопросы, вскрывать причины и последствия фактов.

Критически мыслящий учащийся задается вопросами:

• Что я знаю?

• Что я узнал нового?

• Как изменились мои знания?

• Что я буду с этим делать?

История – это наука, не терпящая сослагательного наклонения. Содержание исторического образования строится по принципу: факты, события, процессы. Государственным образовательным стандартом определена цель изучения обществоведческих дисциплин – развитие исторического мышления. Однако, если образовательная цель урока сведена к запоминанию дат, событий, фактов, то наши ученики не будут любить предмет и не научаться принимать взвешенные решения, анализировать события и явления жизни. Но именно понимание исторического процесса, оценка и анализирование исторических событий позволит учащимся в будущем не допускать серьезных исторических событий. Мы все являемся участниками исторических процессов. И при помощи критического осмысления можем избавиться от многих неправильных ходов. Применяя методы технологии критического мышления, учащийся может самостоятельно добывать знания, применять, анализировать, синтезировать и оценивать историческую ситуацию. Китайский мудрец Конфуций сказал: «Скажи мне – и я забуду, покажи мне – и я запомню, дай мне сделать – и я пойму». Именно ядро критического мышления заключается в понимании. То, что ребенок поймет, он не забудет никогда.

Сама структура занятия по технологии развития критического мышления дает возможность каждому ученику самому определить, что знает, что не знает по данной проблеме, что хочет узнать, самостоятельно или в группе осмыслить новые знания с дальнейшим обобщением того, что узнал нового. Здесь присутствуют именно те этапы, которые отвечают на самые актуальные проблемы организации процесса обучения: как вызвать устойчивый интерес к изучаемой теме, мотивировать учащихся к активной учебной деятельности, как обеспечить целостное осмысление новой информации, сформировать собственное отношение к изучаемому материалу.

В своей работе я использую технологию развития критического мышления через чтение и письмо. Опыт работы по использованию технологии развития критического мышления приходит не сразу, даже при наличии установленных четких этапов организации учебной деятельности. Важно знать и обеспечивать решение

задач, определенных для каждой фазы развития критического мышления. Результата можно не достичь, если фазы не будут сопровождаться соответствующей содержательной направленностью.

Фаза вызова должна быть организована так, чтобы каждый смог принять участие в работе, ставящей своей целью актуализацию собственного опыта. На примере предмета «Человек. Общество. Право» по теме «Права ребенка в Республике Казахстан» данная фаза была проведена в виде мозгового штурма. Учащимся была представлена слайдовая программа, содержанием которой была разнообразная деятельность детей – учебная, внеучебная, в объективе – лица детей, разных по характеру и настроению. Предоставленная далее возможность учащимся проанализировать то, что они уже знает об изучаемой теме, создало дополнительный стимул для формулировки им собственных целей-мотивов. Учащиеся вышли на тему самостоятельно, заполнив далее таблицу о то, что он знал и что хочет узнать. Так была решена задача, которая является основной на фазе вызова.

На стадии вызова можно применить метод критического мышления – «ЗХУ». Урок «Человек. Общество. Право». Урок «Обязанности граждан РК».

Я знаю	Я хочу узнать	Я узнал на уроке
Работать Уважать президента Беречь памятники Охранять Родину	Что является священным долгом гражданина РК	Перечисляются все обязанности гражданина

В ходе заполнения данных граф, учащийся использует не только материал учебника, но и дополнительные источники информации. Учащийся сможет исправить неточную информацию в первой графе, сможет ответить на свой вопрос во второй графе, а также на протяжении урока получить нужную информацию.

Возможен по данной теме несколько иной подход на основе критического мышления:

Отметьте те из обязанностей, которые вы считаете закрепленными в Конституции РК:

1. Соблюдать законы;
2. Платить налоги;
3. Состоять в рядах политических партий;
4. Быть членом профсоюза;
5. Работать на предприятии;
6. Защищать Отечество;
7. Сохранять природу и окружающую среду;
8. Бережно относиться к памятникам истории и культуры;
9. Учиться, получать образование;
10. Уважать государственные символы РК.

Учащиеся должны в начале урока отметить те, которые они считают действительно обязанностями, а в завершении урока они самостоятельно исправляют ошибки.

Авторы педагогической технологии развития критического мышления отмечают, что в процессе реализации смысловой стадии главная задача состоит в том, чтобы поддерживать активность учащихся, их интерес и инерцию движения, созданную во время фазы вызова.

Да, действительно, вызвать интерес к изучаемой теме с помощью различных методик можно, другое дело обеспечить активность познавательной деятельности учащихся на второй фазе – осмысления содержания в процессе получения новой информации.

Организация работы на данном этапе бывает различной, что требует от учителя определиться с позиции целесообразности: будет ли это рассказ, лекция, индивидуальное, парное или групповое чтение или просмотр видеоматериала. Важно обеспечить направленность процесса на активную деятельность детей, для чего нельзя ограничиваться только теми вопросами, которые были сформированы учащимся на первой фазе

«вызов». Необходима постановка новых вопросов, поиск ответов через контекст той информации, с которой учащиеся работают.

На этом этапе я использую различные методы, наиболее эффективным из которых на уроках истории является метод «толстые и тонкие вопросы».

На уроке «Национально-освободительная борьба казахского народа в XVIII-XIX веках» по истории Казахстана при работе учащихся на этапе изучения темы были заданы «толстые» и «тонкие» вопросы.

мися нового, что вело бы к нарушению одного из условий развития критического мышления.

Этап рефлексии существует и вне технологии развития критического мышления, однако при этом, если на уроках мы порой просто его не видим, т.е. он не организуется, то при работе по технологии развития критического мышления он органично связан с предыдущими двумя этапами.

Примером служит метод «Синквейн»:

Тема «Общественно-политическая жизнь Казахстана в 20-30-е годы».

«Толстые» вопросы	«Тонкие» вопросы
Дайте три объяснения, почему национально-освободительные восстания в XVIII-XIX веках потерпели поражения	Где происходило большинство восстаний в Казахстане?
Выскажите мнение, что было бы, если восстание Кенесары Касымова закончилось победой?	Что стало главной причиной поражения выступлений?
Выделите главную причину национально-освободительной борьбы казахского народа	Кто являлся лидерами национальной - освободительной борьбы казахского народа

При изучении темы «Международное положение после «Первой Мировой войны» по всемирной истории на втором этапе технологии критического мышления этапе после получения учащимися новой информации и соотнесения её с ранее имеющимися знаниями с целью более глубокого осмысления были заданы вопрос, построенные в логике таксономии учебных задач.

Репрессии

Несправедливые, бесчеловечные

Унижать, убивать, подавлять

Время, которое не должно повториться

ГУЛАГ

В технологии развития критического мышления рефлексивный анализ и оценка пронизывают все этапы работы. Однако на третьей же фазе рефлексия процесса становится основной целью деятельности школьников и учителя.

Уровень	Вопросы
Простые	Опишите дальнейшие события в мире после окончания войны
Уточняющие	Вы считаете, что передел мира можно было осуществить менее «болезненным» способом для проигравших стран?
Объясняющие	Почему вы считаете, что решения Версальско-Вашингтонской системы явились своеобразным «мостом» к началу Второй Мировой войны
Творческие	Если бы не убили крон-принца Франца Фердинанда в Сараево мир бы имел другой поворот в истории
Практические	Какие бы вы приняли решения, если бы были участником мирных конференций

Без использования названных методик не было бы отслеживания при работе с изучаемым материалом понимания учащи-

В процессе обмена мнениями по поводу прочитанного или услышанного учащиеся имеют возможность осознать,

что один и тот же текст может вызывать различные оценки, которые отличаются по форме и по содержанию. Некоторые из суждений других учащихся могут оказаться вполне приемлемыми для принятия как своих собственных. Другие суждения вызывают потребность в дискуссии. В любом случае этап рефлексии активно способствует развитию навыков критического мышления.

Так в чем главная особенность данной технологии? Прежде всего, необходимо отметить, что она практически реализует личностно-ориентированный и компетентностный подходы в обучении.

Критическое мышление, таким образом, – не отдельный навык, а комплекс многих навыков и умений, которые формируются постепенно, в ходе развития и обучения ребенка. Оно формируется быстрее, если на уроках дети являются не пассивными слушателями, а постоянно активно ищут информацию, соотносят то, что они усвоили с собственным практическим опытом, сравнивают полученное знание с другими работами в данной области и других сферах знания (говоря привычным языком, самостоятельно устанавливают внутрипредметные и межпредметные связи). Учащийся в процессе обучения сам конструирует этот процесс, исходя из реальных и конкретных целей, сам отслеживает направления своего развития**,** сам определяет конечный результат**.**

Сухомлинский В.А. сказал: «Не забывайте, что почва, на которой строится ваше педагогическое мастерство, - в самом ребенке, в его отношении к знаниям и к вам, учителю. Это – желание учиться, вдохновение, готовность к преодолению трудностей. Заботливо обогащайте эту почву, без неё нет школы».

Технология позволяет добиваться таких образовательных результатов как умение работать с увеличивающимся и постоянно обновляющимся информационным потоком; умение выражать свои мысли (устно и письменно); умение вырабатывать собственное мнение; способность самостоятельно заниматься своим обучением (академическая мобильность); умение сотрудничать и работать в группе; выстраивать продуктивные взаимоотношения с учащимися. Я вижу, как студент интересно работать, вижу, как они начинают мыслить, не боятся высказать собственное мнение.

Искра понимания и удовлетворения в глазах учащихся становится достаточным свидетельством того, что он получил много и полученное служит стимулом для дальнейших поисков. Учеба становится осмысленной деятельностью, как со стороны учителя, так и со стороны учащегося.

Список литературы:

1. Методическое пособие по разъяснению основных положений послания Президента РК-лидера нации Н.А. Назарбаева народу Казахстана от 27 января 2012 года «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана». – Астана 2012.

2. Загашев И.О., Заир-Бек С.И. Критическое мышление: технология развития.- СПб: Альянс-Дельта, 2003.

3. Садвокасова З.М. Инновационные подходы в образовании. – Алматы, 2012.

4. Джинни Л. Стил, Куртис С. Мередит, Чарльз Тэмпл. «Развитие критического мышления через чтение и письмо» пособие 1. 1997 г. Национальный фонд Д. Сороса.

5. Рыжкова Л.В. Компетентностный подход в образовательном процессе как основа повышения качества образования. Материалы к Августовской конференции педагогов Павлодарской области. ИПК города Павлодара. 2012 г.

Білім алушылар үшін кәсіптік тәжірибенің маңыздылығы

Кәсіптік тәжірибе – бұл әрбір білім алушының диплом алмас бұрын өз мамандығымен көзбе көз танысып, өзінің болашақта өз ісінің нағыз маманы атануына алып баратын бірден бір таптырмас білімнің негізі! Себебі білім алушы өз мамандығы туралы мәлімет пен мағлұматты осы кәсіптік тәжірибе барысында алады. Әр бір білім алушы – кәсіптік тәжірибе барысында өзінің болашақта қандай қызмет, жұмыс атқаратындығын көріп қызығушылықтарын арттыра алады.

Тәжірибенің барлық түрлерінен өту оқу процесінің кестесіне, мамандықтар бойынша оқу жоспарларына және мамандықтар бойынша Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарының талаптарына сәйкес ұйымдастырылады.

Тәжірибелік сабақ негізгі кәсіпорындардағы оқу процесінің кестесіне сәйкес өткізіледі. Білім алушылар тәжірибеге әлеуметтік серіктестермен жасалған келісім-шарттар негізінде және кәсіпорындардың жеке анықтамалары негізінде жіберіледі. Яғни әр тәжірибеге барар алдында білім алушылармен кездесулер өткізіліп, онда бөлім меңгерушілері, пәндік цикл комиссияларының (ОӘК) төрағалары студенттерді практиканың мақсаттары мен міндеттерімен таныстырады, сонымен қатар, еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы туралы брифинг, өндірістік тәжірибе кезінде жұмыс жасайды. Колледж тәжірибесінің жетекшілері тағайындалады.

Кәсіптік тәжірибенің түрлері, уақыты және мазмұны Кәсіптік тәжірибенің түрлері, уақыты мен мазмұны маманды даярлау бағыты мен тәжірибе жоспары бойынша дайындалады. Кәсіптік тәжірибені өту кезінде білім бағдарламасының талабы, анықталады. Оқушылардың кәсіби тәжірибе өту орны ретінде оқушының оқу мамандығына және оқу бағдарламаларының талаптарына сай, жоғары білікті

мамандары бар кәсіпорындар тағайындалады. Тәжірибе көлемі әр оқу мекемесінің оқу жоспарына сәйкес белгіленеді. Барлық кәсіптік бағдарламаның көлемі 6 кредиттен кем емес және тәжірибе өтудің аптасына сәйкес 30 сағаттан анықталады (5 күндік жұмыс уақытына күніне 30 сағаттан). Тәжірибе өту апта санын анықтау үшін тәжірибенің кредит саны тәжірибе

өту барысында жұмыс көлеміне көбейтіліп, студенттің тәжірибе өту сағатына бөлінеді, яғни 30 сағат.

Кәсіптік тәжірибе білім бағдарламасының міндетті компоненті болып табылады. Мемлекеттік жоғарғы білім берудің және кәсіптік техниалық мамандықтар жалпыға міндетті стандартпен қабылданған ереже бойынша тәжірибе бекітілген академиялық күнтізбе мен жеке оқу жоспарына сәйкес жүргізіледі.

Кәсіптік тәжірибенің барлық түрінің мақсаты, талабы және бағдарламасы болады. Соған орай кәсіптік тәжірибенің сәйкестендірілген негізі анықталады. Университет (түлектермен жұмыс істейтін Мансап және Ынтымақтастық Орталығы) және тәжірибе алушы тәжірибе базасымен жеке үшжақты келісім жасайды, кәсіптік практиканы ұйымдастыру туралы типтік келісім нысанына сәйкес (1-қосымша)

Тәжірибе басталғанға дейін 1 ай қалғанға дейін оқу орнымен (түлектермен жұмыс істеу және ынтымақтастық орталығы) тәжірибе базасымен ұжымдық келісімдер жасайды, кәсіптік практиканы ұйымдастыру туралы типтік келісім нысанына сәйкес, оның негізінде практикаға студенттердің жеке бөлінуі, Оқу орыны мен студент арасындағы келісімге қол қою (2, 3-қосымшалар) тәжірибе басталғанға дейін 1 ай қалғанда. Оқушыларға ережеге сәйкес формада жолдама беріледі. Оқушыларды тәжірибенің барлық түрлеріне жіберу бұйрығын құрумен оқу орны тағайындалған тәжірибе жетекшісі айналысуы тиіс. Бұйрықта тәжірибе өту орны, күні және жетекшісі көрсетіледі. Оқушыға жолдама осы ережеге сәйкес 4 к формада беріледі. Есептеме жетекшімен тексеріліп, кафедра меңгерушісі сайлаған комиссия мүшелерінің алдында қорғалады. Қорғаудың нәтижесі балдық рейтинг бойынша әріппен белгіленеді. Бұл қаулы кәсіптік тәжірибе бағдарламасын құрастырудағы негізгі құжат болып есептеледі. Осы ереже кәсіби тәжірибе бағдарламасын құру туралы, кәсіби тәжірибе әдіснамасының және кәсіби тәжірибе байланысты барлық құжаттарды құруда негізгі ереже болып табылады,

Білім алушының құқықтары мен міндеттері төмендегідей.

Білім алушы құқылы:

- тұрақты, уақытша жұмысқа өз мамандығы бойынша бос орын болған жағдайда ақы төленетін лауазымға қабылдануға;

- практика бағдарламасында қарастырылмаған жұмыстарға қатыспауға.

Білім алушы кәсіптік тәжірибеде міндетті:

- кәсіпорын қызметімен танысуға;

- практика бағдарламасында қарастырылған тапсырмаларды толық орындауға, қажетті материалдарды жинауды жүзеге асыруға;

- тәжірибе бағдарламасының әрбір бөлімі бойынша есеп құрап, оны кәсіпорыннан тағайындалған практика жетекшісіне аптасына кем дегенде бір рет көрсетуге;

- өндірістік кеңестер, іскерлік кездесулер, келіссөздер өткізу тәжірибесін үйренуге;

- кәсіпорынның қоғамдық өміріне қатысуға;

- Университетінің имиджін қолдауға;

- іс-тәжірибе базасының ішкі тәртіп ережелерін сақтауға;

- тәжірибесін уақытылы аяқтап, университетке белгіленген мерзімде келуге;

- практика аяқталғаннан кейін үш күндік мерзімде шығарушы кафедра / білім беру бағдарламасына практика нәтижелері туралы есеп беруге;

- практика бойынша есептерді қабылдау комиссиясы алдында есебін қорғау рәсімінен өтуге.

Кәсіптік тәжірибені ұйымдастыру бойынша ереже Диплом алды тәжірибесінің мазмұны диплом жобасының тақырыбына сай қойылады. Жекелеген мамандықтар бойынша диплом алды тәжірибесі мақсатына, міндеттеріне, құрылымына және уақытына сай болуы мүмкін. Диплом алды тәжірибе өту барысында оқушы тәжірибе өту базасы туралы дипломдық жобасына сәйкес ақпарат жинайды. Тәжірибе нә-

тижесі дипломдық жобаны жазуға пайдаланылады. Университеттің академиялық саясатына сәйкес, сырттай оқу студенттері дипломдық жобаны қорғаудың орнына екі мемлекеттік емтихан тапсырады, бұл бағдарлама оқушыларына диплом алды тәжірибесінің орнына кәсіби тәжірибе ұйымдастырылады. Кешкі оқыту нысанының студенттері мамандығы бойыншы жұмыс жасаған жағдайда оқыту және өндірістік тәжірибеден босатылады. Осындай жағдайда білім алушы оқитын мекемесіне жұмыс орнынан анықтама мен оның кәсіби біліктілігін растайтын мінездеме беруі тиіс. Осы орайда кешкі оқыту студентері диплом алды бағдарламасын сырттай оқыту студенттерімен бірдей орындайды.

Диплом алдындағы практика қорытындысы алдын ала дипломдық жобаны қорғау кезінде шығарылады, жоғары оқу орны өзі ұйымдастыру тәртібін айқындайды.

Молдир Сериккызы АМАНЖОЛОВА,
«Алматы облысының қызмет көрсету және тамақтандыру саласындағы инновациялық технологиялар колледжі» МКҚК Өндірістік оқыту шебері.
Алматы қаласы.

Великий сын казахского народа – Абай Кунанбаев

Молдир Абылайкызы САТМАГАМБЕТОВА,
руководитель русского языка ГККП «Ясли-сад «Боранқұл».
Бейнеуский район, Мангистауская область.

Цель занятия:

- познакомить детей с великим поэтом, писателем – Абаем Кунанбаевым, его творчеством; расширить знания детей о поэтах и писателях;

- развивать память и выразительность речи;

- воспитывать в детях чувства казахстанского патриотизма, любви к художественному слову.

Предварительная работа

Прослушивание рассказа о детстве Абая Кунанбаева

Обогащение и активизация словаря: поэт – ақын; великий – ұлы; қара сөздер – слова назидания.

Материал и оборудование: коробка, портрет Абая, интерактивная доска, домбра, тақия, книжки-малышки, выставка книг Абая Кунанбаева.

Ход занятия:

I. Организационный момент.

- Добрый день, ребята и уважаемые гости!

Попробуйте отгадать, что находится в этой коробке?

Игровой момент: *педагог вносит коробку, просит отгадать, что в ней находится.*

(дети дают разные варианты ответов) Портрет Абая.

Звучит красивая казахская мелодия и вывешивается портрет

II. Основная часть.

Слайд-шоу «Великий сын казахского народа – Абая Кунанбаева».

Рассказ педагога, показывая **портрет Абая** на экране.

Педагог:

Абай Кунанбаев – великий сын казахского народа, память о котором сохранилась через века. В этот волнующий год, когда все казахстанцы готовятся отметить 175-летие со дня рожденья на свет великого казахского поэта-просветителя Абая (Ибрагима) Кунанбаева, мы решили вспомнить великого человека, так или иначе, сопричастных истории нашей страны. И сегодня Я приглашаю вас в нашу поэтическую гостиную Абая Кунанбаева. В нашей гостиной мы глубже познакомимся с духовным наследием великого гения казахского народа, Абая Кунанбаева.

- У нас организована выставка картин художников, посвященная великому Абаю. **Выставка «Познай Абая».**

Слайд «Музыкальная страничка».

Прослушивание музыки.

Ата играет на домбре, исполняется песня на казахском языке.

Физминутка

- Теперь предлагаю поиграть в национальную игру « **Тақия тастама**»

Слайд «Абаевские чтения», «Қара сөздер – Слова назидания»

Педагог: Традиционными стали **литературные вечера** «Абаевские чтения», «Қара сөздер – Слова назидания», проходящие как на уровне города, так и республики.

- А, сейчас мы приглашаем Вас вместе с нами погрузиться в мир стихов Абая.

Музыка и поэзия – едва ли не самые ценные жемчужины человеческой культуры и сейчас мы с вами услышим прекрасные стихи Абая Кунанбаева.

- Больше всего на свете, больше собственной жизни Абай Кунанбаев любил свой народ. Все думы и помыслы великого мудреца были посвящены будущему страны казахов. Предвидя наступление нелегких, подчас тревожных времен, Абай оставил своим потомкам слова напутствия, которые составили целую книгу – «Қара сөздер – Слова назидания».

Дети читают отрывки из стихов наизусть

«Зима»

В белой шубе, плечист, весь от снега седой,

Слеп и нем, с серебристой большой бородой,

Враг всему, что живет, с омраченным челом,

Он, скрипучий, шагает зимой снеговой.

«Осень»

Ползет ненастье. Зябко и уныло,
Сырая зависает мгла с утра.
Играют кони в поле, ржут кобылы,
И уж двухлеток взнуздывать пора.

Слайд «Проверь себя»

1. Что означает имя «Абай»? (Осторожный, предусмотрительный)

2. Каким именем Абая Кунанбаева нарекли при рождении? (Ибрагимом)

3. Как звали маму Абая Кунанбаева? (Улжан)

4. Как звали отца Абая Кунанбаева? (Кунанбай)

5. Бабушку Абая звали ...? (Зере)

- Молодцы, ребята! Мне понравилось, как вы отвечали на вопросы и я дарю вам книжки со стихами Абая.

Вручение книжек-малышек.

III. Итог занятия.

- Сегодня мы с вами почтили память великого мудреца, поэта и композитора Абая Кунанбаева. И я верю, что вы ,ребята ,побывав в поэтической гостиной Абая Кунанбаева будете уважать и читать его стихи

- Благодарим наших дорогих гостей.

Традиции восточных и европейских народов

Цели обучения, которые необходимо достичь на уроке	5.1.1.1 – анализировать прослушанные музыкальные произведения, определить жанр и средство музыкальной выразительности;
	5.3.1. – исполнять музыкальные произведения;
	5.1.1.2 – классифицировать музыкальные инструменты;
	5.1.2.4. – использовать музыкальную терминологию в работах.
Цели урока	* научить уважительному отношению к обычаям, музыкальным традициям всех народов;
	* привить культурные ценности через народные песни.
Межпредметные связи	русский язык, английский язык, труд, история.

Ход урока		
Начало урока	**Запланированная деятельность на уроке**	**Ресурсы**
	Приветствие	Аудиозаписи песен, слайды, таблицы, компьютер, видео материалы
Начало урока	**Музыкальное приветствие.** Исполнение песни «Прекрасное далёко», слова Ю. Энтина, музыка Е. Крылатова.	Дети исполняют песню
	Деление на группы. Педагог задаёт вопросы участникам («Горячий стул»): 1. Перечислить национальности, относящиеся к тюркским народам (казахи, узбеки, уйгуры, татары); 2. Какие танцы восточных и европейских народов знаете? (Лендлер, полька, кара жорга, вальс, тарантелла, фламенко); 3. Какому народу принадлежит песня «Сакура»? (Япония); 4. И. Штраус сочинял много... (вальсы); 5. Какие знаете традиции своего народа? (Наурыз, тусаукесер); 6. Перевести слово «Традиция» на казахский и английский языки.	Участники команд отвечают на вопросы педагога. Максимальный бал 6 баллов.
Середина	**Конкурс** «Знатоки музыкальных инструментов». Учащиеся должны классифицировать инструменты по группам (ударные, духовые, струнные/щипковые) – Кото, баян, домбыра, сыбызгы, ситар, арфа, дарбук, барабан, карнай.	Учащиеся классифицируют инструменты народов мира по группам и заполняют таблицу. Максимальный бал оценивания 9 баллов.

	Музыкальный конкурс. Исполнение песни по группам – «У каждого свой музыкальный инструмент», эстонская народная песня, обработка Х. Кирвите. Пение на два голоса. **Дескриптор:** 1) правильно передавать настроение песни при исполнении; 2) Чистота интонирования двухголосья; 3) Знание текста.	Каждая команда учеников исполняет по выбранному куплету и припеву песню. Максимальный бал – 3.
	Музыкальная викторина «Какому народу принадлежит эта музыка?» Учащиеся слушают музыкальные фрагменты, смотрят слайды и выполняют следующие задания. **Дескриптор:** 1) Определить настроение каждого произведения; 2) Определить, на каком музыкальном инструменте исполнено произведение; 3) Определить жанр произведения (песня, танец); 4) К какой стране относится жанр; 5) Соотнести картинку и произведение (Вальс И. Штраус «Сказки Венского леса» – исполняет оркестр – флейты, скрипки, музыка танцевальная; Японская народная песня «Сакура» – соло – кото, музыка лирическая, протяжная, плавная; Итальянский народный танец «Тарантелла» – исполняет ансамбль – гитара, тамбурин, кастаньет, музыка весёлая, зажигательная; Индийская Рага – таблы, вина и ситар – музыка нежная, просветлённая). 	Учащиеся слушают музыку и заполняют таблицу. Максимальный бал – 5.
Конец	**Рефлексия.** Подведение итогов. Оцените себя и свою деятельность на уроке по «лестнице успеха» (где вы находитесь: в начале деятельности, посередине или наверху).	Учащиеся оценивают свою деятельность в команде и команды в целом.

Тамара Васильевна БАТЮТА,
учитель фортепиано и музыки средней школы №43
г. Нур-Султан.

Қорқыттың нақыл сөздері

Айгерим Мухаметхалыевна ОШАНОВА,
Әл-Фараби атындағы №145 жалпы білім беретін мектептің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Бостандық ауданы,
Алматы қаласы.

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	8.2.4.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп креативті жазу.
Сабақтың мақсаты	***<u>Барлық оқушылар үшін:</u>*** Шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп креативті жаза алады.
Құндылықтарға баулу	«Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы бойынша «Жалпыға бірдей еңбек қоғамы» құндылығына баулу. Бұл арқылы оқушыларда шығармашылық және сын тұрғысынан ойлауы, функционалдық сауаттылығы, қарым-қатынас жасау қабілеті мен жауапкершілігі артады. Сонымен қатар өмір бойы оқуға, еңбеу етуге, Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілікке деген дағдысы қалыптасады.

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі/ Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы. Қызығушы-лықты ояту 7 мин.	**I. Ұйымдастыру кезеңі:** **а)** Оқушылармен сәлемдесу, түгендеу. Психологиялық жағымды ахуал туғызу **Мақсаты:** Оқушылар бір-біріне тілек білдіреді, тыңдау дағдыларын дамытуға бағытталады, сондай-ақ барлық оқушылардың қатыстырылуы арқылы сабаққа белсенділігі артады. **Тиімділігі:** Оқушылар бір-біріне тілек айту арқылы жақындасады, көңіл күйін көтереді және бауырмалдығын оятады. **Саралау:** Бұл жерде саралаудың **«Жіктеу»** тәсілі қолданылады. Оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру мақсатында мүмкіндігінше оларға таңдау еркіндігі беріледі.			
Жаңа сабаққа кіріспе	**(Ұ) «Миға шабуыл»** әдісі арқылы өткен тақырыппен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтарын ұжымдық талқылау. Бір-біріне сұрақтар қояды. Сыныптастырының пікірін толықтырады. Өз ойымен бөліседі. *Оқушылар сұрақтарға*	«Ұлдың күні күн емес атадан мал қалмаса, Ата малы пұл емес, баста ақыл болмаса» деген сөздің мағынасы нені айтады? Ата-ананың	**Мақсаты:** Жылдам әрі функционалды түрде сыни ойлануды дамыту. **Тиімділігі:** оқушының танымдық дағдысы артады. Сонымен қатар, оқушыға сабақтың өмірмен байланысын көрсетеді және сабақтың тақырыбы мен мақсатын	**Қалыптастырушы бағалау:** Өз ойын дұрыс мағынада білдіріп, талқылауға белсенділікпен қатысқан оқушыға «Жарайсың!» деген мадақтау сөзімен ынталандыру.

	жауап беріп, өзара ұжымдық талқылау жасағаннан кейін мұғалім оқушыларға сабақтың тақырыбы, мақсатымен таныстырады.	тәрбиесінің қадірі неде? Ата апаларының айтқан қандай ақылдарын білесіңдер?	анықтауға мүмкіндік береді. **Саралау:** Бұл жерде саралаудың **«Диалог және қолдау көрсету»** тәсілі көрінеді. Дұрыс мағынада жауап беруге бағыттау мақсатында кейбір оқушыларға ашық сұрақтар, ал кейбір көмек қажет ететін оқушыларға жетелеуші сұрақтар қойылады.	
Сабақтың ортасы Мағынаны ашу. 26 мин.	**№4 тапсырма:** «Тәкаппарлықты Тәңірі де сүймес» деген нақылыдың мағынасын талдай отырып, тәкәппарлық, менменшіл қасиеттері туралы өз ойларыңды баяндап беріңдер.	Тапсырманы орындайды. Өз ойларын айқын айтады.	***Дескриптор: Жалпы – 4 балл.*** Тәкаппарлықты Тәңірі де сүймес деген нақылыдың мағынасын талдайды. Өз ойларын баяндап береді.	Оқулық, жұмыс дәптерлері, ДК, т.б.
Жұптық жұмыс	**№5 тапсырма:** Қанша байлық жисаңда, бұйырғаннан артық жей алмайсың нақыл сөзін талдай отырып, композиялық құрылымының барлық кезеңдері сақталған шағын әңгіме жазыңдар.	Нақыл сөздерге талдау жасайды, шағын әңгіме жазады.	***Дескриптор: Жалпы – 3 балл.*** Нақыл сөзін талдай отырып, композиялық құрылымының барлық кезеңдері сақталған шағын әңгіме жазады.	Оқулық, жұмыс дәптерлері, ДК, т.б.
	№6 тапсырма: Қорқыт нақыл сөздерін негізге ала отырып, диалогтік сауал-жауап құраңдар. Нақыл сөз, сұрақ, жауап.	Диалогтік сауал-жауап құрады.	***Дескриптор: Жалпы – 3 балл.*** Қорқыт нақыл сөздерін негізге ала отырып, диалогтік сауал- жауап құрады. Ойларын айтады.	Оқулық, жұмыс дәптерлері, ДК, т.б.

Сабақтың соңы Ой толғаныс. Рефлексия	**«Еркін микрофон» әдісі.** Мұғалім сабақты қорытындылау мақсатында оқушылардың сабаққа деген көзқарасын, рефлексиясын тыңдайды. ***Мақсаты:*** Оқушы алған білімін саралай білуге дағдыланады. ***Тиімділігі:*** Тақырып бойынша оқушылардың пікірін анықтайды. Жинақталған деректердің құнды болуын қадағалайды. ***Саралау:*** Бұл кезеңде саралаудың ***«Қорытынды»*** тәсілі көрінеді.	Оқушылар бүгінгі сабақтың мақсаты, тақырыбы бойынша өз ойын айту арқылы сабаққа қорытынды жасайды.	Мұғалім оқушыларды **«Жапондық бағалау»** әдісі арқылы бағалайды. Яғни *«Дұрыс келісемін», «Толықтырамын, басқа көзқарасым бар», «Менің сұрағым бар». Сонымен қатар 1-10 балдық жүйе бойынша оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігі бойынша бағаланады.*	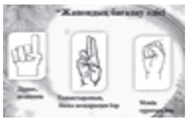

Саралау. Сіз қандай тәсілмен көбірек қолдау көрсетпексіз? Сіз қабілетті оқушылардың алдына қандай тапсырмалар қоясыз?	Бағалау. Сіз оқушылардың материалды игеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлап отырсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау
«Диалог және қолдау көрсету», «Тапсырма», «Жіктеу». Саралау тапсырмаларды іріктеуді, белгілі бір оқушыдан күтілетін нәтижені, оқушыға жеке қолдау көрсетуде, оқу материалы мен ресурстарды оқушылардың жеке қабілеттерін ескере отырып әзірлеуді қамтиды.	«Мадақтау сөз» әдісі. 1-10 балдық жүйе бойынша бағаланады.	Денсаулық сақтау технологиялары. Сабақта сергіту жаттығулары мен белсенді жұмыс түрлерін қолданамын. Осы сабақта қолданылатын Қауіпсіздік техникасы ережелерінің тармақтары орындалады.

Жалпы бағалау.
Сабақтың қандай екі аспектісі жақсы өтті? Оқыту туралы да, сабақ беру туралы да ойланыңыз.
1:
2:
Сабақты жақсартуға не жәрдемдесер еді? Оқыту туралы да, сабақ беру туралы да ойланыңыз.
1:
2:
Сабақ кезінде, сынып немесе жекелеген оқушылардың жетістіктері/қиыншылықтары туралы мен нені анықтадым? Келесі сабақтарда неге назар аудару керек?
1:
2:

Денешынықтыру сабақтарындағы бағалау жүйесі

Білім берудің қазіргі заман талабы – шығармашылықпен жұмыс жасайтын, бәсекеге қабілетті, құзіретті тұлға тәрбиелеу. Оқыту – мұғалімдердің оқушыларға жасаған сыйы емес, бұл құзіреттіліктер білім алу үшін оқушылардың өздері де оқу үдерісіне белсенді қатысуын талап етеді. Мұғалімдер, өз кезегінде, өзінің сабақ беруіне емес, оқушылардың оқу ептілігін дамытуға назар аударуы тиіс. Осы мақсатта мұғалім оқыту ортасын құру керек. Оқушылардың өздерінің немесе біреудің жұмысын жай ғана бағалауға қарағанда, өзара бағалау және өзін-өзі бағалаудың мәні анағұрлым зор. Бұл үдерістің мақсаты олардың назарын өз жұмысының сапасына аудару және жақсартуға болатын жақтарын талдауға көмектесу болып табылады. Нәтижесінде бұл оқушыларды оқытуды дамытуда жауапкершіліктің жалғыз мұғалімге ғана жүктелмейтіндігін көруге мүмкіндік беріп, мұғалімнің жұмысын жеңілдетуі тиіс.

Өзара бағалау оқушыларға кері байланыс беруге көмектеседі, яғни бір-бірінен білім алуға және бір-біріне қолдау көрсетуге, бір-бірімен талқылауға, әңгімелесуге, түсіндіруге және бірін-бірі сынауға мүмкіндік береді. Сапалы өзара бағалау өз жұмысын бағалау сапасын жақсартуға ықпал етеді, нәтижесінде ол оқушылардың бойында өзінің алға дамуы үшін жауапкершілігін арттыруға бағытталады. *«Баға қоюдан»* басқа оқушыларды өзара бағалау үдерісіне тартудың көптеген тәсілі бар. Өзін-өзі бағалаудың барлық стратегиясына ортақ нәрсе түрлі критерийлердің қолданылуы болып табылады. Ол атқарылған жұмысқа қолданылатын сабақтың табыс критерийлері (2-деңгей, ОдО 1-стратегия қараңыз) немесе жай ғана тиісті сұрақтарды құрастыру болуы мүмкін, кейіннен таныстырылым барысында құрбы-құрдастарына осы сұрақтарды қоя алады. Бағалау түрлері төмендегі суретте берілген.

Критериалды бағалаудың маңызы:

Мұғалімдер үшін:

- Сапала нәтижеге әкелетін критерийлер құрастыруға;
- Өз іс-әрекетін саралап және болашаққа жоспарлай алатын мәліметтер алуға;
- Сабақ берудің сапасын арттыруға;
- Оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқытудың әр тұлғаға арналған ауқымын жоспарлауға;
- Бағалаудың әртүрлі әдістерін пайдалануға;
- Оқу бағдарламасын қолжетімді ету үшін ұсыныстар енгізуге.

Оқушылар үшін:

- Танымдық қабілеті мен ойлау деңгейін арттыратын оқытудың әр түрлі әдістерін пайдалануға;
- Табысқа жетелейтін бағалау критерийлерін түсінуге;
- Өзін және өзгелерді бағалау арқылы кері байланысқа түсуге;
- Сыни ойлауына, еркін ойын айтуына, өзінің білімін көрсетуге

Ата-аналар үшін:

- Баласының білім сапасының дәлелдемелерімен танысуға;
- Оның оқуындағы табыстылықты бақылауға;
- Оқуына қолдау көрсету үшін бағыт алуына мүмкіндік туғызады.

«Каратэ белдігі» әдісі арқылы бағалау. Каратэде әр қайсысының белгілі бір түстің белдеуіне сәйкес келетін дәрежелер жүйесі бар. Жүйе бастауыш спортшыға арналған Ақ белдікті болжайды және одан әрі түс шеберлікке сәйкес өзгереді. Қара белбеу – шеберліктің жоғары сатысы. Оқушы сабақ барысында бағаланады, сонымен қатар «Каратэ» спортына түсінік қалыптасады.

Керемет	Жарайсың!	Шебер
	Еңбегің көрініп тұр	Қою қоңыр түс
	Тамаша үй жұмысы	Қоңыр түс
Жақсы	Бұдан жақсы істей аласың	Күлгін түс
	Тәжірибені арттыр	Қызыл түс
	Ережелерді оқы	Жасыл түс
Орташа	Ерінбе!	Сарғыш түс
	Талпын	Сары түс
	Қосымша оқы	Бастауыш спортшы

«Бағалау медалі» арқылы бағалау.

Керемет	Жарайсың!	«1» орын
	Еңбегің көрініп тұр	
	Тамаша үй жұмысы	
Жақсы	Бұдан жақсы істей аласың	«2» орын
	Тәжірибені арттыр	
	Ережелерді оқы	
Орташа	Ерінбе!	«3» орын
	Талпын	
	Қосымша оқы	

«Ақша» арқылы бағалау:

Керемет	Жарайсың!	90 теңге
	Еңбегің көрініп тұр	80 теңге
	Тамаша үй жұмысы!	70 теңге
Жақсы	Бұдан жақсы істей аласың	60 теңге
	Тәжірибені арттыр	50 теңге
	Ережелерді оқы	40 теңге
Орташа	Ерінбе!	30 теңге
	Талпын	20 теңге
	Қосымша оқы	10 теңге

Оқушы әр жеткен жетістігіне сәйкес «10» теңге арқылы бағаланады. Сабақ соңында жинаған ақша қосындысы арқылы кестемен сәйкестендіріп, өзін-өзі бағалау жүреді.

«Өзін-өзі бағалау бойынша күнделіктер» / журналдар

Оқушының аты-жөні	Допты себетке салу	Допты алып жүру	Доп алмасу ережесі	Зона ережесін сақтау	Айып добын лақтыру	Қорытынды
Қайрат		-		+		
Самат			-		+	
Жасұлан	+	+	-			
Мадияр		-		+	-	
Жауқазын	+			-		
Бекзат		+		-		

Өзін-өзі бағалау бойынша күнделіктер/журналдар мұғалім мен оқушының сабақ барысында алған білімдеріне, шеберліктері мен дағдыларына, құзыреттілігіне, сондай-ақ осы білімдердің, біліктер мен дағдылардың қандай тәсілмен игерілгеніне және олардың көлеміне баға беруі үшін құрылады. Күнделіктер мұғалімге оқушының даму деңгейі туралы түсінік алуға және білім беру үдерісін жақсарту үшін тиісті қадамдар жасауға көмектеседі.

Нұрлан Бақытұлы НҰҒЫМАНОВ,
Ғ. Мұратбаев атындағы №17 мектептің
денешынықтыру пәні мұғалімі.
Қазалы қаласы,
Қызылорда облысы.

Қазақстан азамат соғысы және шетелдік интервенция жылдарында

Сабақтың мақсаты:

Білімділік: Қазақстандағы азамат соғысы және шетелдік интервенцияның әрекеттерін талдай отырып оқушыларға түсіндіру;

Дамутышылық: жеке тұлғаны дамыту, пәнге деген қызығушылықтарын арттыру, білімділікке, шапшаң ойлауға, ойларын қорыта білуге үйрету.

Тәрбиелік: ұлтжанды, озық ойлы, адамгершілігі жоғары тұлға қалыптастыру.

Сабақтың түрі: дәстүрлі емес.

Сабақтың әдісі: интерактивті оқыту, топтық, сын тұрғысынан ойлау.

Пән аралық байланыс: дүниежүзі тарихы, география.

Көрнекілігі: слайд, құжат, кесте, тест.

Сабақтың барысы:

I. Ұйымдастыру кезеңі.

- Оқу құралын тексеріп түгелдеу;
- Оқушылар зейінін сабаққа аудару.

II. Жаңа сабақтың жоспарымен таныстыру:

- Азамат соғысының басталу себептері мен барысы;
- Ақ гвардияшылар мен шетел интервенциясының басталуы;
- Шығыс және Оңтүстік майдан ошақтарының құрылуы;
- Қазақстандағы Азамат соғысының ошақтары;
- Қазақстандағы Азамат соғысының ерекшеліктері мен салдары.

Кіріспе. (Мұғалімнің түсіндірмесі)

Азамат соғысының басталу себептері мен барысы.

Қазан төңкерісінің жеңісі құлатылған қанаушы тап өкілдерінің қарсылығын тудырды. Буржуазия мен помещиктер казак – орыс офицерлерінің жоғарғы топтарымен, кулактармен және феодал байлармен бірігіп, елімізде орнаған пролетариат дик-

татурасына қарсы көтерілді, контрреволюциялық заговорлар мен бүліктер ұйымдастырылды. Еліміздің бірқатар аудандарда, әсіресе казак – орыс аудандарында Дон, Кубань, Орынбор, Жетісу және басқаларында, еліміздің шығыс, солтүстік және оңтүстік шеткері аймақтарында контрреволюция күштері Кеңес еліне қарсы жау ошақтарын құрып, Кеңес үкіметіне қарулы қарсылық көрсетті.

1918 жылы мамырдың аяғында (25) Антанта елдерінің көмегімен Сібірдегі чехословак корпусының (30 мыңдай соғыс тұтқындары мен эмигранттар) офицерлері бүлік шығарды. Олар іштегі төңкеріске қарсы күштермен бірігіп, Новосибирск, Челябинск, Томск, Пенза және Солтүстік Қазақстанның Петропавл, Ақмола, Омбы, Атбасар, Павлодар, Қостанай, Семей қалаларын басып алды. К. Сүтішов, И. Дубинин, П. Калюжная, Ғ. Ыдырысов, К. Шугаев, П. Салов және т.б. азаптап өлтіріп, Өскемен Совдепінің төрағасы Я. Ушаковты тірідей кеменің оттығына тастап жағып өлтірді. Оларға ақ гвардияшылармен бірге эсерлер, меньшевиктер және алашордашылар дем берді.

Большевизм – В.И. Ленин бастаған саяси қозғалыс пен саяси ойдың ағымы

Кеңестер – 1905-1917 жылдардағы революциялар кезіндегі пайда болған жұмысшылар мен қызметшілердің кеңестері, шаруа депутаттарының кеңестері, солдат (матрос) депутаттарының кеңестері тәрізді сайланбалы саяси ұйым.

Қызыл Әскер (*Жұмысшы-шаруа Қызыл Әскері)* – Кеңес өкіметінің әскери құрылымы. 1917 жылы Кеңес өкіметі орнағаннан кейін, 1918 жылы жұмысшы-шаруа қызыл әскерін құру туралы декрет шығарылды.

Картамен жұмыс. (Оқушылар соғыс қимылдарының бағытын көрсетеді)

Азамат соғысы ұзаққа созылып, шиеленісіп кетті, оның себебі Кеңес өкіметіне қарсы күресіне шет елдер көмектесті (АҚШ, Англия, Франция, Жапония, Германия).

Интервенттердің негізгі мақсаты:

1) Большевизмді қоршауға алып, жою;

2) Антанта және АҚШ Бірінші дүниежүзілік соғысты соза түсіп, Ресейді әлсіретуді көздеді;

3) Кеңес үкіметінен монополистердің патша үкіметіне және уақытша үкіметке берген қарыздарын қайтаруды мақсат етті;

4) Кеңес үкіметі тәркілеген шетел капиталистерінің фабрика-заводтарын қайтаруды ойластырды;

5) Шетел империалистік мемлекеттер Орта Азия мен Қазақстанда экспанция жасау әрекетін де көздеді.

Ақ гвардияшыларды қару-жарақпен, қарыжымен жабдықтады. Біріккен соғыс операцияларын жоспарлады.

Түсініктеме сөздік:

Ақ гвардия – *Қазан революциясынан кейін Кеңес Республикасына, большевиктерге қарсы күштердің әскери құрамалары.*

Интервенция (лат. араласу) – *бір немесе бірнеше мемлекеттің басқа мемлекеттің ішкі істеріне күш қолдану арқылы араласуы, оның егемендігін бұзу.*

Азамат соғысы – *бір мемлекеттің ішіндегі азаматтардың өкімет билігі үшін күресі.*

Қызыл Әскер (*Жұмысшы-шаруа Қызыл Әскері*) – Кеңес өкіметінің әскери құрылымы. 1917 жылы Кеңес өкіметі орнағаннан кейін 1918 жылы жұмысшы-шаруа қызыл әскерін құру туралы декрет шығарылды.

- 1918 жылы 29 мамырда «Міндетті әскери міндеткерлік негізінде еңбекшілерді мобилизациялау» туралы декрет жарияланды.

- 1918 жылдың аяғы мен 1919 жылдың басында Ә. Жангелдин мен А. Иманов Торғайда екі атты әскер эскадронын кіші командирлер даярлайтын оқу тобын, пулиметшілер тобын, Ырғыз қаласында тағы бір атты әскер эскадронын құрды.

- 1920 жылы Түркістанда байырғы халықты әскерге тұңғыш рет күштеп жинау жарияланды.

- 1920 жылы наурызда Торғай облысын-

да 6 мыңнан астам адам мобилизацияланды. 1920 жылдың басында Жетісу облысында 5,5 мың адамдық полктер құрылды.

- 1920 жылы мамырда 19 — 35 жастағы орыс емес ұлттардың 25 мың өкілі армияға шақырылды.

Ә. Жангелдиннің экспедициясы Ақтөбе майданына қару-жарақ пен оқ-дәрі жеткізуде маңызды роль атқарды.

- 1919 жылы 22 қаңтарда Орынбор азат етілді, ал 1919 жылы 26 қаңтарда Орал қаласы жау шебінен босатылды. Бұл Кеңестік Россияның Қазақ өлкесі және Орта Азиямен тікелей байланысын қалпына келтіруге мүмкіндік берді.

- 1919 жылы көктемде Антантаның Кеңес еліне қарсы біріккен жорығы басталды.

- 1918 жылдың аяғында Дутов, Анненков, Колчак топтарына қарсы партизан соғысы өрістеді. Партизандық астыртын жұмысты ұйымдастырушылар: Ә. Әйтиев, С. Арғыншиев, Ә. Майкөтов, М. Жәнібеков, А.К. Вайцеховский, А.В. Азаданов, К.М. Михалкович, В.В. Мей, т.б.

Солтүстік Жетісуда партизан соғысы кең өріс алды. Мұндағы қорғаныс орталығы ***Черкасское селосы*** болды. ***Черкасск қорғанысы 1918 жылдың маусымынан 1919 жылдың*** қазан айына дейін созылды, яғни партизандар атаман Анненков тобына 13 ай бойы тойтарыс берді. 1919 жылғы тамызда Жетісу майданының қолбасшысы Л.П. Емелев әскерлері көмекке келуге әрекет жасап, сәтсіздікке ұшырады. Шайқас барысында Л.П. Емелев ерлікпен қаза тапты, ақыры 1919 жылы қазан айында анненковшылар Черкасскіні алып, 1800 адамды қырып тастады.

Черкасск қорғасының тарихи маңызы:

- Колчакшылардың Жетісуға шабуылы тоқтатылды;

- Сібір контрреволюциясының Орта Азия контрреволюциясымен бірігуіне жол берілмеді.

Партизан қозғалысының ең ірі орталығы Атбасар уезінің ***Мариновка қонысы*** болды командир Н.М. Ирченко. 1919 жылы көктемде партизандар колчакшыларға қарсы шабуылдады. Мариновкаға қосымша жазалау бөлімдері жіберіліп, партизандар шабуылы тоқтатылды.

- Семей облысын ақ гвардияшылардан азат етуге құрамында 200 қазақ бар ***«Алтайдың қызыл тау қырандары»*** атты партизан полкі көмектесті. Қазақ өлкесіндегі майдандар жойылды.

Азамат соғысының салдарлары:

1) Демографиялық жағдай ауырлап, 8 млн. адам қаза тапты

2) Мал саны күрт азайды

3) Қазақ ауылдары мен қыстақтар материалдық жоқшылыққа ұшырады.

4) Қатігездік пен зорлық-зомбылықтың күшейтілуі (ақвардияшылар тарапынан) үрей және ертеңгі күнге сенімсіздік туғызды.

VI. Сабақты бекіту: (тест тапсырмасы)

Тест тапсырмасы.

1. Қазақстанда азамат соғысы болып өткен жылдар:

а) 1918-1919 жылдар; **в) 1918-1920 жылдар;** с) 1917-1920 жылдар; д) 1917-1919 жылдар; е) 1917-1918 жылдар

2. Азамат соғысының өрістеуінде үлкен рөл атқарған бүлік:

а) Поляк корпусының бүлігі;

в) Батыс Украина корпусының бүлігі;

с) Чехословак корпусының бүлігі;

д) Югослав корпусының бүлігі;

е) Румыния корпусының бүлігі.

3. 1918 жылы маусымда Орынборды басып алып, Қазақ өлкесін Орталық Россиямен байланыстыратын темір жолды кесіп тастады.

а) Н. Юденич; в) А. Колчак; с) Г. Корнилов; д) А. Брусилов; **е) А. Дутов**

4.1919 жылы күзде Шығыс майданның 5 армиясы қолбасшысы

а) М.В. Фрунзе; в) С.М. Буденный; с) К.Е. Воршилов; **д) М.Н. Тухачевский;** е) В.И. Чапаев.

5. 1918 жылы тамызда бірінші Алаш атты әскер полкі ұйымдастырылды.

а) Атбасар қаласында;

в) Семей қаласында;

с) Ақтөбе қаласында;

д) Жетісуда;

е) Орал қаласында.

6. Қиыр Шығыста Жапон интервенциясы басталды.

а) 1918 ж. сәуірде;

в) 1918 ж. мамырда;

с) 1918 ж. шілдеде;

д) 1918 ж. тамызда;

е) 1918 ж. қыркүйекте.

7. 1918 жылы қарашада генерал Колчак армиясы ... бағытында операция бастады

а) Солтүстік бағытында;

в) Оңтүстік бағытында;

с) Жетісу бағытында;

д) Батыс бағытында;

е) Шығыс бағытында.

8. Бір немесе бірнеше мемлекеттің басқа мемлекеттің ішкі істеріне күш қолдану арқылы араласуы, оның егемендігін бұзу.

а) революция; в) окупация; с) экспанция; **д) интервенция;** е) кооперация.

9. 1918 ж. шілде де .... майданы құрылды.

а) Оңтүстік; в) Шығыс; **с) Ақтөбе;** д) Жетісу; е) Батыс.

10. Қазақстанда 1913 жылмен салыстырғанда көмір өндіру ... қысқарды.

а) 2 есеге; в) 3 есеге; с) 6 есеге; д) 4 есеге; **е) 5 есеге.**

V. Бағалау:

IV. Үйге тапсырма: §11 оқу, қосымша деректер іздестіру, кестені толтыру.

Марат Жуматаевич АЙТКУЖИН,
«№19 орта мектеп» КММ
тарих пәні мұғалімі.
Рудный қаласы
Қостанай облысы

Қазақ халқының ұлттық музыкалық аспаптары

Қатысушылар: Ересек «Балдырған» тобының балалары, тәрбиешілері, ата-аналары.

Уақыты: қысқа мерзімді (1 ай).

Мақсаты: балаларды қазақтың ұлттық аспаптарымен таныстыру, аспаптық музыкаға деген қызығушылығын ояту;

а) білімділік: әр аспаптың шығу тарихы жайлы түсінік беру, жасалу ерекшелігі, дыбыс бояуын түсіндіріп, ұлттық аспап туралы білімдерін жетілдіру;

ә) дамытушылық: балалардың есте сақтау қабілеттерін дамытып, музыкалық аспаптарда ойнай білу қабілеттерін дамыту;

б) тәрбиелік: қазақтың ұлттық аспаптарын мақтаныш тұтуға тәрбиелеу, ұлттық өнерге деген қызығушылығын арттыру және оны құрметтеуге баулу.

Міндеттері:

1. Балаларды қазақ халқының ұлттық музыкалық аспаптарымен таныстыру;

2. Балалардың эстетикалық талаптарын қалыптастыру;

3. Балалардың ритм сезімін, қол моторикасын, динамикалық есту қабілеттерін жетілдіру.

Өзектілігі:

Жоба өзектілігі – мектеп жасына дейінгі балалардың қазақ халық музыкасын тыңдау арқылы, олар қандай музыкалық аспапта ойналатынын ажырата білу дағдыларын қалыптастыру және аспаптардың дыбыстарын ажыра білуге үйрету. Музыкалық аспаптарда ойнау қабілеттерін жетілдіру.

Жобаны іске асыру кезеңдері:

I. Теориялық бөлім.

Жоспар құру.

- Қазақтың ұлттық музыкалық аспаптары туралы мәлімет;
- Презентация «Қазақтың ұлттық музыкалық аспаптары»;
- Балаларды ұлттық аспаптар туралы

мәдени таныстыру (ертегі, мақал-мәтелдер, тақпақ, мультфильм, т.б.);

- Қазақ халқының ұлттық музыкалық аспаптарын көрсету және дыбыстарын естірту;
- Аспаптардың шығу тарихы туралы әңгімелеу;
- Музыкалық-дидактикалық ойындар;
- Музыкалық аспаптарда ойнау үшін балаларға арналған репертуар.

Ата-аналарға:

1. Балалармен бірігіп музыкалық аспаптар жасау;

2. Балалармен бірге музыкалық іс-шараларға қатысу.

II. Практикалық бөлік.

1. Қосымша.

Ұйымдастырылған оқу қызметінің жоспары.

Ересек «Балдырған» тобы.

Білім беру саласы: шығармашылық.

Бөлімі: музыка.

Тақырыбы: «Қазақтың ұлттық музыкалық аспаптары»

Мақсаты: балаларды қазақтың ұлттық аспаптарымен таныстыру, аспаптық музыкаға деген қызығушылығын ояту;

а) білімділік: әр аспаптың шығу тарихы жайлы түсінік беру, жасалу ерекшелігі, дыбыс бояуын түсіндіріп, ұлттық аспап туралы білімдерін жетілдіру;

ә) дамытушылық: балалардың есте сақтау қабілеттерін дамытып, музыкалық аспаптарда ойнай білу қабілеттерін дамыту;

б) тәрбиелік: қазақтың ұлттық аспаптарын мақтаныш тұтуға тәрбиелеу, ұлттық өнерге деген қызығушылығын арттыру және оны құрметтеуге баулу.

Көрнекіліктер: мультимедиялық экран, музыкалық аспаптар, музыкалық аспаптар суреті, аспаптар, буклет, видео, слайд.

Сөздік жұмыс: музыкалық аспаптар.

Билингвалды компонент: музыкалық аспаптар – музыкальные инструменты.

Әрекет кезеңдері

Мотивациялық-қозғаушылық.

Музыка залына көңілді музыка әуенімен бірінен соң бірі тізіліп, нақты қадаммен келеді.

Музыкалық амандасу.

Музыка жетекшісі: Сә-ле-мет-сің-дер-ме, ба-ла-лар!

Балалар: Сә-ле-мет-сіз-бе!

Біз бүгінгі оқу қызметінде қазақтың ұлттық музыкалық аспаптарымен танысып, олардың түрлерімен, ойнау әдісі мен жасалу жолымен танысамыз.

- Балалар, қазақ халқының қандай музыкалық аспаптарын білесіңдер?
- Домбыра аспабының құрылысын кім айтып бере алады?
- Күй дегеніміз не?
- Күйші дегеніміз кім?
- Күйшілерді айтып беріңдерші?

Музыкалық аспаптар туралы түсінік беру: домбыра, шертер, қобыз, дауылпаз, сырнай, жетіген

Музыкалық-ырғақты қозғалыс: «Қамажай».

Ұйымдастырушылық-ізденістік.

Музыка тыңдау: Дауленкерей.

Қандай аспаптар бар құрамында?

Қандай көңіл-күйде болдыңдар, не сездіңдер?

Кімнің күйі?

Музыкалық сергіту. «Жай және жылдам»

Музыкалық-дидактикалық ойын: «Қандай аспап?»

Ән айту «Домбыра».

Рефлексиялық-қозғаушылық

Сонымен балалар қорытындылайық. Біз музыкалақ аспаптармен жақын таныстық. Сендерге не ұнады?

Күтілетін нәтиже

Біледі:

Музыкалық аспаптарды таниды, атайды, дыбысын ажыратады.

Түсінеді:

Музыкалық аспаптардың әртүрлі дыбысталуын.

Қолданады:

Музыкалық аспаптарды қолдана біледі.

Маржан Кайсаханқызы АЛГОЖАЕВА,
КМҚК «Күншуақ» бөбекжай-бақшасының музыка жетекшісі.
Қасымбек ауылы,
Жамбыл ауданы,
Алматы облысы.

Азық-түліктердегі органикалық заттар: нәруыздар, майлар, көмірсулар

Осы сабақта қол жеткізетін оқу мақсаттары	7.4.1.3 Азық-түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар екендігін дәлелдеу
Сабақтың мақсаты	- азық-түліктердегі органикалық заттардың түрлерін анықтау; - азық-түліктерде көмірсулардың, нәруыздардың және майлардың ерекшелігін сипаттау; - азық-түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар екендігін зертханалық жұмыс жүргізуде дәлелдей алу.
Бағалау критерийі	- оқулықта берілген азық-түліктерді жіктеу тапсырмаларын орындайды. - құрамында көмірсулар, нәруыздар және майлар азық-түліктерді сызбада көрсетеді; - азық-түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар екендігін дәлелдейтін зертханалық жұмыс жасайды;
Тілдік мақсаттар:	**Оқушылар қолданады:** - Азық-түліктерде кездесетін көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар екендігін топ жұмысында талдау кезінде ауызша академиялық тілі дамиды. - Азық-түлік құрамындағы органикалық заттарды жұптық жұмыста ажыратады. - Нәруыздар, майлар мен көмірсулар азық-түлік өнімдерінде болуын зертханалық жұмыста анықтайды. - Азық-түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар екендігін зертханалық жұмыста дәлелдей алады. **Пәнге қатысты терминдер мен негізгі сөз тіркестері**: - Азық-түлік, органикалық заттар, тәжірибе, көмірсулар, нәруыздар, майлар, энергия бөлінуі.
Құндылықтарға баулу	Құрмет. Сабақ барысында өзара құрметке, бір-бірінің пікірлерін тыңдау мен оларға санасуға, ойларын тыңдауға негізделеді. Сабақта алатын білім мен дағдылар алдағы сыныптарда, емтихандарда қажет болатыны айтылады. Сонымен қатар азық-түліктер мен олардың қорлары күнделікті өмірде қолданылатын жерлері айтылып өтіледі.

Пәнаралық байланыс	Жаратылыстану, химия, экология
Алдыңғы оқу	Зертханалық жұмыс «Судың тірі ағзалар үшін маңызы мен қасиеттерін зерттеу». Микро- (мырыш, темір, селен, фтор) және макроэлементтердің (магний, кальций, калий, фосфор) тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы.
Ресурстар	Оқулық, суреттер, топқа бөлуге арналған кеспе қағаздар және топтық тапсырмалар, кері байланыс, стикер.
Әдіс-тәсілдер	Белсенді оқыту әдістері, саралап оқыту түрлері, түсіндіру, ойын, көрнекілік. Рефлексия.

САБАҚ БАРЫСЫ

Сабақтың жоспарланған кезеңі	**Сабақтағы жоспарланған жатттығу түрлері:**	**Ресурстар**
Сабақтың басы 5 минут	**Ұйымдастыру кезеңі 2 минут** **Топтарға бөлу «Тірек сөздер» әдісі бойынша топқа бөліну.** Оқушыларға сөздер қиындыларын беремін. Әріп қиындыларда сөздер болу керек. (Нәруыз, көмірсу, май) Оқушылар сол сөздер бойынша топтарға бөлінеді.	1-топ 2-топ 3-топ Суреттер
Сабақтың ортасы	**Білу және түсіну** (Мәтінмен жұмыс) 55-56 бет ДЖИГСО әдісі бойынша (түртіп алу) **Мәтінді талдау** **Топтық жұмыс: Оқушыларға** азық-түлік өнімдерінің суреттерін үлестіріп беру және органикалық заттардың болуына байланысты топтастыруды ұсыну. **Жұптық жұмыс:** Оқушылар азық-түлік өнімдерінде нәруыз, көмірсу мен майлардың болуын анықтауға бірнеше эксперименттер орындайды. Олар картоп түйнегін көмірсулардың болуына тексереді, ұнның құрамында нәруыздың болуын және күнбағыс тұқымының құрамында майлардың болуын тексереді. **Қолдану. №3 Зертханалық жұмыс жасайды.**	

<table>
<tr>
<td></td>
<td>
Дескриптор:
- Зерттеу жұмысын жүргізу үшін берілген кестедегі мәліметтермен танысады;
- Берілген құрал-жабдықтарды тиісті зерттеу жұмысына қолдана алады;
- Азық-түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар екендігін дәлелдейтін сынаманы дұрыс жүргізе алады;

Қалыптастырушы бағалау жұмысы

Қалыптастырушы тапсырма
Мақсаты: азық – түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар екендігін зертханалық жұмыс жүргізуде дәлелдеу және қорытынды жасауға жетелеу.
<table>
<tr><th>Іс-әрекет</th><th>Бақылау</th><th>Қорытынды</th></tr>
<tr><td>Көмірсулардың болуын дәлелдеу</td><td>Шикі картоптың бөлігіне бірнеше тамшы йод тамызыңыз</td><td></td></tr>
<tr><td>Нәруыз болуын анықтау</td><td>Екі ас қасық ұн (20г) салынған стақанға жарты стақанға жуық (40мл) су құйыңыз, әйнек таяқшамен араластырыңыз.</td><td></td></tr>
<tr><td>Майлардың болуын дәлелдеу</td><td>Фильтр қағазға күнбағыстың бірнеше тұқымын қабығынан тазартып салыңыз. Қағазды екіге бүктеп, қатты уқалаңыз</td><td></td></tr>
</table>
Дискриптор:
➢ Зерттеу жұмысын жүргізу үшін берілген кестедегі мәліметтерді дұрыс толтырады
➢ Азық-түліктердегі нәруыз, көмірсулар және майлардың бар екенін дәлелдейді

ҚБ: Дискрипторға сәйкес тапсырма орындалады, өзін-өзі бағалау
С: жеке қолдау көрсету, жылдамдықты бағалау, диалог, нәтиже

Жеке жұмыс: Оқушылар дәптерлеріне азық-түлік өнімдерінде органикалық заттардың болуына тірек-сызба құрастырады
</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>Ортасы</td>
<td>
Талдау
Ортақ тапсырма: «Пікірлер парағы» әдісі.
1-топ:
Жауабын жазады. Олар ыдыраған кезде бөлінетін энергия мөлшері қандай?
2-топ:
Нәруыздар, майлар, көмірсулар мен нуклеин қышқылдарының ағзадағы қасиеттерін талдаңдар.
3-топ:
Құрамындағы органикалық заттардың рөліне байланысты өнімдердің маңызы туралы жарнама жасаңдар.
</td>
<td>
Пәнаралық байланыс

«Пікірлер» парағы әдісі, сұрақтар жазылған парақшалар, қалам.
</td>
</tr>
</table>

<table>
<tr>
<td>Сергіту сәті</td>
<td>https://www.youtube.com/watch?v=i8FFtlTwJRs

Осы видеодағы көрсетілімге ауызша жауап береді.</td>
<td>Миды шынықтыру тапсырмасын орындайды.</td>
</tr>
<tr>
<td>Сабақтың соңы</td>
<td>Синтез
Қалай ойлайсыңдар, адам үшін дұрыс тамақтану негізгі міндет болып табыла ма?
Адам неше мезгіл тамақтану қажет?</td>
<td>Карточкада жазылған терминдер</td>
</tr>
<tr>
<td>Бағалау

Кері байланыс</td>
<td>«Инсерт» кестесі
<table>
<tr><td>Сабақта берілген оқу материалдары</td><td>Білемін</td><td>Білмеймін</td><td>Білгім келеді</td></tr>
<tr><td>Тірі ағзадағы заттар тобы</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Органикалық заттар</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Көмірсулар</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Нәруыздар</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Майлар</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Ұлттық тағамдар түрлері</td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>
Рефлексия парағы.

</td>
<td>Бағалау парақшасы</td>
</tr>
</table>

Нарима Аманбаевна БИЛИБАЕВА,
№64 мектеп-лицейінің биология пәні мұғалімі.
Нұр-Сұлтан қаласы.

БАСЫЛЫМ – 2021

Педагог

журналы

Индекс 74312

Қиып алыңыз да, жазылыңыз!

Басылым индексі
АБОНЕМЕНТ

Журнал «Педагог»

74312

Комплекті саны

2021 жылға, айлары

қайда					

(почта индексі) (мекен-жайы)

кімге

(аты, жөні)

ПВ орны	

Тасымалдау карточкасы
74312
Басылым индексі

Бағасы	Жазылу мекен-жайын өзгерту	...теңге ...теңге	...тиын ...тиын	комплекті саны	

2021 жылға, айлары

1	2	3	4	5	6
қайда					

қайда ____________________

(почта индексі) (мекен-жайы)

кімге ____________________

(аты, жөні)